

Keskinäinen Henkivakuutusyhtiö Tapiola

emoyhtiö ja konserni

Tilinpäätös 2003

TAPIOLA

HALLITUKSEN TOIMINTAKERTOMUS VUODELTA 2003

Keskinäisen Henkivakuutusyhtiön Tapiolan (Henki-Tapiola) konsernin liikevoitto oli 7,6 miljoonaa euroa (liiketappio 1,5 milj. e). Konsernin liikevaihto aleni 5,4 prosenttia 408,7 miljoonaan euroon (431,9 milj. e). Konsernin vakavaraisuuspääoma oli 299,6 miljoonaa euroa (300,4 milj. e) ja vakavaraisuusaste oli 15,3 prosenttia (16,4 %), joka merkitsee sitä, että toimintapääoma on yli kolminkertainen vähimmäismääräänsä verrattuna. Henki-Tapiolan konsernin markkinaosuus henkivakuutussäästöistä oli 9,0 prosenttia (9,2 %). Maksutulon markkinaosuus aleni 6,7 prosenttiin (8,1 %). Henki-Tapiolan maksutulon lasku johtuu Tapiolan päätöksestä rajoittaa perustekorkoisten vakuutusten myyntiä. Henki-Tapiolan vuoden 2003 hyvä tulos ja vakavaraisuus antavat lähtökohdan toiminnan edelleenkehittämiselle.

ASIAKKAAT

Henki-Tapiola jakoi jälleen kerran vuoden 2003 tuloksesta asiakkailleen erinomaisen tuoton. Henki-Tapiolan perustekorosta ja asiakashyvityksistä muodostuva kokonaiskorkotaso oli säästöhenkivakuutuksessa 4,5 prosenttia ja yksilöllisessä eläkevakuutuksessa 5,0 prosenttia. Yhtiö saavutti pitkän tähtäimen tavoitteensa ja oli kaikissa vakuutuslajeissa vakuutusalan kahden parhaan hyvitysten antajan joukossa.

Samaan aikaan Henki-Tapiolan vakavaraisuus säilyi hyvällä tasolla ja kilpailukykyisten asiakasetujen jatkuvuutta turvattiin merkittäväällä 43,4 milj. euron korkotäydennyksellä. Tulevien lisäetujen vastuussa on edelleen varattuna 2–3 vuoden asiakashyvityksiin tarvittava määrä.

TOIMINTAYMPÄRISTÖ

Henkivakuutusmarkkinoiden maksutulo aleni ennakkotietojen mukaan 11,2 prosenttia 2 888,1 miljoonaan euroon (3 252,1 milj. e).

Julkisuudessa käyty keskustelu yksilöllisen eläkevakuutuksen verokohtelusta aiheutti epävarmuutta markkinoilla ja johti siihen, että yksilöllisen eläkevakuutuksen myynti jäi odotettua alhaisemmalle tasolle.

Laskuperustekorkoa alennettiin 1.1.2003 uusissa yksilöllisissä sopimuksissa 3,5 prosentista 2,5 prosenttiin.

HENKI-TAPIOLA, EMOYHTIÖ – TULOKSEN MUODOSTUMINEN

VAKUUTUSTOIMINTA

Vakuutuskanta ja -maksutulo

Henki-Tapiolan vakuutusmaksutulo laski 21,4 prosenttia 153,8 miljoonaan euroon (195,7 milj. e). Kokonaismaksutulon pienentymisestä huolimatta Tapiolan päätuotteen yksilöllisen eläkevakuutuksen maksutulo nousi ilahduttavasti 15,3 prosenttia.

Maksutulon laskuun oli syynä toisaalta yhtiön omat toimet, joilla rajoitettiin perustekorkoisten vakuutusten myyntiä ja toisaalta sijoitusmarkkinoiden tilanne, joka näytti vaikuttaneen Tapiolan asiakaskuntaan keskimääräistä enemmän. Marraskuussa julkitullut valtioneuvoston periaatepäätös vapaaehtoisen eläkesäästämisen verotuskohtelumuutoksista lamautti yksilöllisen eläkevakuutuksen tarjonnan ja myynnin. Tästä syystä ei myynnin tavanomaista kohoamista joulukuussa tapahtunut. Alkuvuonna 2004 myynti on osoittanut jälleen elpymisen merkkejä.

Henkivakuutusten osuus yhtiön koko maksutulosta oli 57,6 prosenttia (71,1 %) eli 88,5 miljoonaa euroa (139,0 milj. e), jossa alenemaa edellisvuoteen verrattuna oli 36,3 prosenttia. Eläkevakuutuksen osuus oli 42,4 prosenttia (28,9 %) eli 65,2 miljoonaa euroa (56,6 milj. e). Nousu edelliseen vuoteen verrattuna oli 15,3 prosenttia.

Perustekorkoisen yksilöllisen henkivakuutuksen maksutulo aleni 39,4 prosenttia 64,8 miljoonaan euroon (106,9 milj. e). Perustekorkoisen yksilöllisen eläkevakuutuksen maksutulo taas kasvoi 4,6 prosenttia 46,4 miljoonaan euroon (44,3 milj. e).

Sijoitussidonnaisen vakuutuksen vakuutusmaksutulo oli 36,7 miljoonaa euroa (38,3 milj. e), josta henkivakuutuksen osuus oli 48,5 prosenttia (68,0 %) eli 17,8 miljoonaa euroa (26,0 milj. e) ja yksilöllisen eläkevakuutuksen osuus oli 51,5 prosenttia (32,0 %) eli 18,9 miljoonaa euroa (12,3 milj. e).

Maksetut korvaukset

Henki-Tapiolan maksamat korvaukset ennen jälleenvakuuttajien osuutta olivat 106,4 miljoonaa euroa (130,3 milj. e) eli 18,4 prosenttia vähemmän kuin edellisenä vuonna. Tilikauden aikana maksettiin eläkkeitä 22,8 miljoonaa euroa (19,4 milj. e), henkivakuutuksen riskikorvauksia 20,6 miljoonaa euroa (20,1 milj. e) ja sopimuksen mukaan erääntyviä säästösummia 47,7 miljoonaa euroa (75,1 milj. e). Takaisinostojen määrä oli 9,9 miljoonaa euroa (9,2 milj. e). Sijoitussidonnaisen vakuutuksen maksetut korvaukset olivat 2,6 miljoonaa euroa (4,0 milj. e). Korvaustoiminnan hoitokulut olivat 2,8 miljoonaa euroa (2,4 milj. e).

Vastuuvelka ja asiakashyvitykset

Henki-Tapiolan vastuuvelan määrä tilikauden päättyessä oli 1 495,8 miljoonaa euroa (1 363,1 milj. e). Sijoitussidonnaisten vakuutusten osuus vastuuvelasta oli 148,3 miljoonaa euroa (109,1 milj. e) ja muiden kuin sijoitussidonnaisten vakuutusten osuus vastuuvelasta oli 1 347,5 miljoonaa euroa (1 254,0 milj. e).

Vastuuvelan muutos sisältää 43,4 miljoonan euron korkotäydennyksen. Tulevien lisätujen vastuuseen on varattuna 24,1 miljoonaa euroa, joka vastaa 2–3 vuoden hyvityksiin tarvittavaa määrää.

SIJOITUSTOIMINTA

Henki-Tapiolan tase-erä sijoitukset oli käyvin arvoin laskettuna 1 520,4 miljoonaa euroa (1 421,4 milj. e) ja kirjanpitoarvoin laskettuna 1 369,6 miljoonaa euroa (1 275,2 milj. e). Arvostuserojen määrä oli 150,8 miljoonaa euroa (146,3 milj. e), jossa on lisäystä 4,6 miljoonaa euroa. Luvuissa ei ole mukana sijoitussidonnaisen vakuutuksen katteena olevia sijoituksia, joiden määrä oli 150,2 miljoonaa euroa (110,2 milj. e).

Alla olevasta taulukosta käy ilmi sijoitusten jakauma ja eri omaisuuslajien tuotto prosentit käyvin arvoin laskettuina.

Sijoitusjakauma

(sisältää kertyneet korot)

Lainasaamiset

Joukkovelkakirjalainat

Muut rahoitusmarkkinavälineet ja talletukset

Osakkeet ja osuudet

Kiinteistösijoitukset

Sijoitukset yhteensä

31.12.2003		31.12.2002	
milj. euroa	%	milj. euroa	%
31,2	2,0	27,1	1,9
699,9	45,5	704,2	48,9
66,7	4,3	86,1	6,0
351,6	22,9	238,7	16,6
389,2	25,3	384,2	26,7
1 538,6	100,0	1 440,3	100,0

Tuotto-% sitoutuneelle pääomalle

Lainasaamiset

Joukkovelkakirjalainat

Muut rahoitusmarkkinavälineet ja talletukset

Osakkeet ja osuudet

Kiinteistösijoitukset

Sijoitustoiminnan nettotuotto käyvin arvo

2003	2002
%	%
4,9	4,8
5,1	9,6
2,4	3,5
19,5	-10,0
4,4	6,4
7,4	4,3

Osakemarkkinoiden positiivisen kehityksen ansiosta pääosa vuoden 2002 aikana tehdyistä arvonalennuksista on palautunut. Korkotaso on säilynyt vastuuvelan laskuperustekorkoon nähden haastavan alhaisena. Korkotasossa on tapahtunut lyhyellä aikavälillä voimakkaitakin heilahduksia, jotka Henki-Tapiola on onnistunut hyvin ennakoimaan.

Suomen osakemarkkinoiden kehitystä kuvaava HEX-portfoliotuottoindeksi nousi 22,7 prosenttia (-13,5 %) ja Euroopan osakemarkkinoiden kehitystä kuvaava Stoxx-indeksi nousi 16,8 prosenttia (-31,0 %).

Henki-Tapiolan tuloslaskelman sijoitustoiminnan nettotuotot olivat 110,8 miljoonaa euroa (32,2 milj. e), joka oli 243,7 prosenttia enemmän kuin edellisellä vuonna. Sijoitusten arvonalennusten ja -palautusten nettovaikutus oli 29,5 miljoonaa euroa (-42,5 milj. euroa). Osakemarkkinoilla tapahtuneen positiivisen kurssikehityksen seurauksena kirjattiin osakkeiden arvonalennusten palautuksia 30,6 (-43,3 milj. e).

Muun kuin sijoitussidonnaisen vakuutuksen osuus sijoitustoiminnan nettotuotoista oli 101,1 miljoonaa euroa (49,7 milj. e), joka oli 103,3 prosenttia enemmän kuin edellisellä vuonna. Sijoitussidonnaisen vakuutuksen osuus sijoitustoiminnan nettotuotoista oli 9,7 miljoonaa euroa (-17,5 milj. e), jossa nousua edelliseen vuoteen verrattuna on 155,2 prosenttia.

LIIEKULUT

Henki-Tapiolan liikekustannussuhde laski 133,5 prosenttiin (147,2 %). Kustannusten saattaminen halutulle tasolle on eräs yhtiön keskeisimmistä haasteista. Tehtyjen toimenpiteiden ansiosta kustannusliikkeen epäedullinen kehityssuunta saatiin tilivuonna taittumaan. Myös jatkossa kustannusten saattaminen kuormitustulota vastaavalle tasolle on keskeinen painopistealue.

Tuloslaskelman liikekulut olivat 24,3 miljoonaa euroa (25,6 milj. e) eli alenemaa edelliseen vuoteen verrattuna oli 5,1 prosenttia.

Henki-Tapiolan henkilöstö on työsuhteessa paitsi yhtiöön myös Keskinäiseen Vakuutusyhtiöön Tapiolaan ja Keskinäiseen Eläkevakuutusyhtiöön Tapiolaan. Yhtiön toimitusjohtaja ja varatoimitusjohtajat ovat työsuhteessa yhtiöön ja tytäryhtiöön Yritysten Henkivakuutus Oy Tapiolaan. Tapiola-ryhmän vakuutusyhtiöiden yhteisin resurssein tuotetuista palveluista maksetut erät sisältyvät yhtiön liikekulujen vastaaviin eriin samalla tavoin kuin jos henkilöstö olisi ollut suoraan Henki-Tapiolan palveluksessa.

Yhtiön hallintoneuvoston jäsenille, hallituksen jäsenille ja varajäsenille sekä toimitus- ja varatoimitusjohtajalle maksetut palkat ja palkkiot olivat 408 279,00 euroa (429 007,00 e). Muut maksetut palkat ja palkkiot olivat yhteensä 11 756 450,51 euroa (11 571 745,74 e). Maksetut palkat ja palkkiot yhteensä olivat 12 164 729,51 euroa (12 000 752,74 e).

TILIKAUDEN TULOS JA VAKAVARAISSUUS

Henki-Tapiolan liikevaihto säilyi lähes edellisvuoden tasolla, 309,6 miljoonaa euroa (311,8 milj. e).

Liikevoitto oli 7,5 miljoonaa euroa (1,0 milj. e). Liikevoitto oli 2,4 prosenttia (0,3 %) liikevaihdosta. Liikevoitto muodostuu yhtiön tuloksesta ja muista liikevoittoon vaikuttavista eristä. Yhtiön tulos, joka muodostuu riski-, kustannus- ja korkoliikkeen tuloksista, oli 50,6 miljoonaa euroa (1,3 milj. e). Varsinaista vakuutustoimintaa kuvaavan riskiliikkeen tulos oli 7,3 miljoonaa euroa (8,2 milj. e) euroa voitollinen. Kustannusliikkeen tulos oli 6,9 miljoonaa euroa (9,1 milj. e) tappiollinen. Korkoliikkeen tulos oli 50,2 miljoonaa euroa (2,1 milj. e) voitollinen. Vastuun täydennykset ja muut erät rasittivat liikevoittoa 43,2 miljoonaan euron (0,4 milj. e) nettomäärällä.

Tilinpäätöksessä annettiin asiakasetuja yhteensä 7,1 miljoonaa euroa (13,7 milj. e). Asiakasetujen rahoituksen ja perustekoron täydentämiseksi tehdyn 43,4 miljoonan euron varauksen jälkeen tulevia lisäetuja varten on varattu taseessa yhteensä 24,1 miljoonaa euroa (24,1 milj. e).

Henki-Tapiolan toimintapääoma oli 185,4 miljoonaa euroa (180,4 milj. e) eli yli kolminkertainen vaadittuun vähimmäismäärään nähden. Vakavaraisuuspääoma oli 212,8 miljoonaa euroa (208,7 milj. e) ja vakavaraisuusaste oli 15,7 prosenttia (16,7 %).

Yhtiön osuus Tapiola-yhtiöiden henkilöstörahoitukseen h.r. siirrettävästä voittopalkkiosta on 135 300,00 euroa. Se on laskettu ennakkomäärän mukaisena ja sisältyy tuloslaskelmassa muihin kuluihin.

HENKI-TAPIOLA, KONSERNI – TULOKSEN MUODOSTUMINEN

KONSERNIRAKENNE

Henki-Tapiolan konserniin sisältyivät emoyhtiön lisäksi tytäryhtiöt Yritysten Henkivakuutus Oy Tapiola (omistusosuus 83,33 prosenttia), Tapiola Pankkineuvonta Oy (100 %), Varepa Ky (100 %), Rekra Oy (100 %), Sasnep Ky (100 %) ja Omaeläke Oy (90 %) sekä 66 (70) asunto- ja kiinteistöyhtiötä.

Osakkuusyhtiöitä ovat Tapiola Pankki Oy, Tieto-Tapiola Oy, Tapiolan Omaisuudenhoito Oy, Pohja-yhtymä Oy, Glasnost Oy, Kiinteistö Oy Mariankatu 27, Vakuutusneuvonta Aura Oy ja Vakuutusneuvonta Pohja Oy.

KONSERNITILINPÄÄTÖS

Henki-Tapiolan konsernin vakuutusmaksutulo laski 26,4 prosenttia 194,8 miljoonaan euroon (264,7 milj. e).

Konsernin maksutulon laskuun oli toisaalta syynä Tapiolan oma päätös rajoittaa uusien perustekorkoisten vakuutusten myyntiä yksityishenkilöille ja keskeyttää niiden myynti yrityksille kokonaan sekä toisaalta sijoitusmarkkinoiden tilanne, joka näytti keskimääräistä enemmän vähentävän Tapiolan asiakaskunnan kiinnostusta sijoitussidonnaista henkivakuutusta kohtaan. Marraskuussa julkitullut valtioneuvoston periaatepäätös vapaaehtoisen eläkesäästämisen verotuskohtelumuutoksista lamautti yksilöllisen eläkevakuutuksen tarjonnan ja myynnin, minkä takia aikaisempien vuosien kaltaista myynnin kohoamista joulukuussa ei tapahtunut. Alkuvuonna 2004 myynti on taas osoittanut elpymisen merkkejä.

Henkivakuutusten osuus konsernin maksutulosta oli 50,5 prosenttia (66,2 %) eli 98,4 miljoonaa euroa (175,2 milj. e), alenemaa edellisvuoteen verrattuna oli 43,9 prosenttia. Eläkevakuutuksen

osuus oli 49,5 prosenttia (33,8 %) eli 96,4 miljoonaa euroa (89,4 milj. e), mikä merkitsee 7,8 prosentin nousua edelliseen vuoteen verrattuna

Henki-Tapiolan konsernissa perustekorkoisen yksilöllisen henkivakuutuksen maksutulo aleni 47,3 prosenttia 68,1 miljoonaan euroon (129,3 milj. e). Perustekorkoisen yksilöllisen eläkevakuutuksen maksutulo kasvoi 4,1 prosenttia 57,7 miljoonaan euroon (55,4 milj. e).

Sijoitussidonnaisen vakuutuksen vakuutusmaksutulo oli 42,7 miljoonaa euroa (43,7 milj. e), josta henkivakuutuksen osuus oli 42,9 prosenttia (61,1 %) eli 18,3 miljoonaa euroa (26,7 milj. e) ja yksilöllisen eläkevakuutuksen osuus oli 57,1 prosenttia (38,9 %) eli 24,4 miljoonaa euroa (17,0 milj. e).

Henki-Tapiolan konsernin maksamat korvaukset ennen jälleenvakuuttajien osuutta olivat 158,3 miljoonaa euroa (177,4 milj. e) eli 10,8 prosenttia vähemmän kuin edellisenä vuonna. Tilikauden aikana maksettiin eläkkeitä 52,8 miljoonaa euroa (49,2 milj. e), henkivakuutuksen riskikorvauksia 24,6 miljoonaa euroa (24,5 milj. e) ja sopimuksen mukaan erääntyviä säästösummia 62,8 miljoonaa euroa (86,2 milj. e). Takaisinostojen määrä oli 11,9 miljoonaa euroa (10,4 milj. e). Sijoitussidonnaisen vakuutuksen maksetut korvaukset olivat 2,7 miljoonaa euroa (4,1 milj. e). Korvaustoiminnan hoitokulut olivat 3,5 miljoonaa euroa (3,0 milj. e).

Henki-Tapiolan konsernin vastuuelan määrä tilikauden päättyessä oli 2 128,4 miljoonaa euroa (1 970,7 milj. e). Sijoitussidonnaisten vakuutusten osuus vastuuelasta oli 164,4 miljoonaa euroa (119,1 milj. e) ja muiden kuin sijoitussidonnaisten vakuutusten osuus vastuuelasta oli 1 964,0 miljoonaa euroa (1 851,6 milj. e). Vastuuelan muutos sisältää 56,1 milj. euron korkotäydennyksen. Täydennys alentaa lähivuosina korkoliikkeen menoja. Konsernitasolla tulevien lisätujen vastuuseen on varattuna 32,9 miljoonaa euroa.

Henki-Tapiolan konsernin tuloslaskelman sijoitustoiminnan nettotuotot olivat 151,6 miljoonaa euroa (54,0 milj. e), mikä oli 180,9 prosenttia enemmän kuin vuonna 2002. Sijoitusten arvonalennusten ja -palautusten nettovaikutus oli 38,9 miljoonaa euroa (-56,0 milj. e). Muun kuin sijoitussidonnaisen vakuutuksen osuus sijoitustoiminnan nettotuotoista oli 140,8 miljoonaa euroa (73,8 milj. e), mikä oli 90,8 prosenttia enemmän kuin edellisenä vuonna. Sijoitussidonnaisen vakuutuksen osuus sijoitustoiminnan nettotuotoista oli 10,8 miljoonaa euroa. Nousua edelliseen vuoteen oli 30,6 miljoonaa euroa.

Tase-erä sijoitukset oli käyvin arvoin laskettuna 2 191,6 miljoonaa euroa (2 074,8 milj. e) ja kirjanpitoarvoin laskettuna 1 967,6 miljoonaa euroa (1 856,0 milj. e). Arvostuserojen määrä oli 224,0 miljoonaa euroa (218,8 milj. e), jossa kasvua oli 5,2 miljoonaa euroa.

Henki-Tapiolan konsernin liikekustannussuhde laski 136,3 prosenttiin (151,8 %). Tuloslaskelman liikekulut olivat 30,2 miljoonaa euroa (32,7 milj. e) eli alenemaa edelliseen vuoteen oli 7,7 prosenttia.

Henki-Tapiolan konsernin liikevaihto laski 5,4 prosenttia 408,7 miljoonaan euroon (431,9 milj. e). Konsernin liikevoitto oli 7,6 miljoonaa euroa (liiketappio 1,5 milj. e). Liikevoitto oli 1,9 prosenttia liikevaihdosta.

Vakavaraisuuspääoma oli 299,6 miljoonaa euroa (300,4 milj. e) ja vakavaraisuusaste oli 15,3 prosenttia (16,4 %).

Henki-Tapiolan konsernin tappio tilikaudelta oli 2 861 067,83 euroa. Vähemmistön osuus tilikauden tuloksesta oli 776 239,89 euroa. Taseen loppusumma on 2 198 397 350,32 euroa (2 030 442 369,84 e).

RISKIENHALLINTA

Henki-Tapiolan hallituksella on kokonaisvastuu riskienhallinnasta. Hallitus määrittää eri toimintojen riskienhallinnan tavoitteet, riskinoton rajat, vastuut, mittarit ja valvontaperiaatteet. Hallitus seuraa

säännöllisesti riskienhallinnan tilaa ja keskeisimpien riskien kehitystä. Riskienhallintasuunnitelmat käsitellään ja hyväksytään vuosittain yhtiöiden hallituksissa ja johtoryhmissä. Sisäiseen valvontaan ja riskienhallintaan liittyvät eri tahojen vastuut ja velvollisuudet on dokumentoitu hallituksen hyväksymiin sisäisen valvonnan toimintaperiaatteisiin.

Liiketoimintayksiköt tunnistavat ja analysoivat toimintaa tai tavoitteita uhkaavat riskit sekä strategia- ja vuosisuunnittelun yhteydessä että päivittäisessä operatiivisessa toiminnassa. Riskeihin varautumisen tärkeys arvioidaan analysoimalla niiden toteutumisen todennäköisyyden lisäksi mahdollisesta realisoitumisesta aiheutuvia vaikutuksia. Liiketoimintayksiköt vastaavat omaan toimintaansa liittyvien riskienhallintatoimenpiteiden toteuttamisesta. Tunnistetut riskit dokumentoidaan riskienhallintasuunnitelmiin, jotka laaditaan erikseen yhtiölle sekä yhtiöryhmätoiminnalle. Riskienhallintasuunnitelmissa kuvataan liiketoiminnan riskit, riskeihin liittyvät varautumissuunnitelmat sekä valvontavastuut.

Riskienhallinnan valvonta on vastuutettu aina muulle kuin operatiivisesta toiminnasta vastaavalle taholle. Sisäinen tarkastus tukee johtoa ja hallitusta valvonnan ja riskienhallinnan toteuttamisessa ja kehittämässä. Lisäksi tilintarkastus valvoo riskienhallinnan toteuttamista.

Vakuutusliikkeen riskien hallinta

Henkivakuutusyhtiön vakuutusteknisiä riskejä hallitaan ja minimoidaan hyvällä suunnittelulla ja osaamisella sekä ajan tasalla olevilla ohjeistuksilla. Riskienhallinnan kulmakiviä ovat kestävä tuoteratkaisu, asiakkaiden vakuutustarpeen kartoittaminen, huolellinen ja tarkka vastuunvalinta sekä maksuperusteiden ajantasaisuuden jatkuva seuranta. Vakuutusteknisten riskien hallinta otetaan jatkuvasti huomioon myös uusien tuotteiden tuoteominaisuuksia suunniteltaessa ja tuotteiden myyntiä ohjattaessa.

Sijoitusriskien hallinta

Henki-Tapiolan sijoitustoiminnan tavoitteena on tuoton maksimointi valitulla riskitasolla. Tämä johtaa sijoituskohteiden todellisen arvonmäärityksen analysointiin vastakohtana indeksisijoittamiselle. Pääoma-arvot pyritään turvaamaan pitkäjänteisellä sijoituspolitiikalla. Tähän liittyy oleellisesti riittävästä vakavaraisuudesta huolehtiminen. Sijoitusriskit voivat toteutua niin alhaisina tuottoina verrattuna vastuuvelan asettamaan tuottovaatimukseen kuin arvonalennuksina tai pääomatappiona. Oman haasteensa sijoitustoiminnalle antaa sijoitussalkun kansainvälistyminen.

Henki-Tapiolan sijoitusriskien hallinnan perusta muodostuu useasta eri tekijästä. Sijoitustoiminnan itsenäisyys korostuu omassa riippumattomassa sijoitusanalyysissä. Hajautusperiaatteilla pyritään turvaamaan riittävä tuottotaso kaikissa markkinaolosuhteissa sekä instrumenttiluokkien sisällä että niiden välillä. Hajautusperiaatteet koskevat niin eri toimialoja kuin maitakin. Sijoitustoimintaa ohjataan eri instrumenttiluokissa limiitein ja sijoituskriteerein. Vastapuoliriskille on asetettu omat limiitit. Muun muassa näillä tekijöillä pyritään turvaamaan kaikissa markkinaolosuhteissa riittävä likviditeetti ja toimintavapaus.

Sijoitustoimintaa ohjataan yhtiön hallituksen vuosittain vahvistaman sijoitussuunnitelman puitteissa. Sijoitussuunnitelmassa on määritelty tuottotavoitteet, sijoitusjakauma- ja allokaatiotavoitteet, sijoitusprosessit ja -periaatteet sekä riskianalyysit. Olennaisena osana siihen sisältyvät sijoitustoiminnan päätös- ja toimintavaltuudet sekä sijoitusorganisaation rakenne. Johdannaisten käyttöön liittyvät periaatteet ovat myös osa sijoitussuunnitelmaa.

Operatiivisten riskien hallinta

Liiketoimintaprosesseihin liittyy erilaisia operatiivisia riskejä. Vastuu näiden riskien hallinnasta ja säännöllisestä arvioinnista on hajautettu liiketoimintayksiköihin. Keskeisiä keinoja hallita operatiivisia riskejä ovat ydinprosessien laadun jatkuva kehittäminen ja toiminnan säännöllinen itsearviointi. Osana itsearviointia tunnistetaan myös riskienhallinnan kannalta tärkeitä kehittämiskohteita. Koska operatiivinen toiminta perustuu hyvin vahvasti tietojärjestelmiin, kiinnitetään erityistä huomiota järjestelmä- ja tietoturvariskien hallintaan.

Muita operatiivisten riskien hallintatoimenpiteitä ovat mm. vastuualuekohtainen tavoiteasetanta ja tavoitteiden toteutumista mittaavan riippumattoman raportoinnin järjestäminen, korvaustoiminnan satunnaisotanta, työjärjestyksien ja toimenkuvien määrittely, tehtäväkokonaisuuksien eriyttäminen sekä tehtävien, päätösvallan ja vastuun jakaminen. Yllättäviin ulkoisiin tapahtumiin varaudutaan liiketoiminnan jatkuvuussuunnitelmilla ja vakuutuksilla. Henkilöstön osaamisen kehittymistä sekä työskentelyilmapiirin tasoa mitataan säännöllisillä tutkimuksilla.

YHTIÖN HALLINTO

Keskinäisen yhtiön korkein päättävä elin on yhtiökokous. Vakuutuksenottajien äänioikeus yhtiökokouksissa perustuu kertyneisiin säästöihin. Yhtiökokouksessa valitaan hallintoneuvostojen jäsenet, jotka ovat asiakkaiden edustajia. Hallintoneuvoston tehtävänä on valvoa yhtiön toimintaa ja valita ja erottaa hallituksen jäsenet. Hallintoneuvoston tehtävänä on myös päättää asioista, jotka koskevat toiminnan huomattavaa supistamista tai laajentamista taikka yhtiön organisaation olennaista muuttamista. Hallintoneuvosto voi lisäksi antaa hallitukselle ohjeita, jotka ovat laajakantoisia tai periaatteellisesti tärkeitä.

Hallintoneuvostojen puheenjohtajat ja varapuheenjohtajat muodostavat yhteistyövaliokunnan, josta on määräys kunkin yhtiön yhtiöjärjestyksessä. Yhteistyövaliokunta valmistelee asioita hallintoneuvostojen käsiteltäväksi ja tekee päätösehdotuksia hallintoneuvostolle. Yhteistyövaliokunta valvoo koko Tapiola-ryhmän toimintaa.

Henki-Tapiolan varsinaisessa yhtiökokouksessa 16.4.2003 valittiin hallintoneuvoston jäsenet erovuoroisten tilalle. Hallintoneuvoston puheenjohtajana toimii sijoitusjohtaja Tuula Entelä. Henki-Tapiolan hallintoneuvosto valitsi 20.11.2003 yhtiön hallituksen. Hallituksen kokoonpano pysyi entisellään. Hallituksen puheenjohtajana toimii pääjohtaja Asmo Kalpala.

Hallitus vahvisti kokouksessaan 21.5.2003 henkivakuutusyhtiöiden johdon uuden organisaation, joka tuli voimaan 1.1.2004. Toimitusjohtajana jatkaa Juha-Pekka Halmeenmäki. Varatoimitusjohtajaksi ja samalla kehitysjohtajaksi nimitettiin apulaisjohtaja Sari Ruottinen. Hänen vastuullaan on varatoimitusjohtajan tehtävien lisäksi myös tuote- ja järjestelmäkehitys. Varatoimitusjohtaja Matti Luukko jatkoi varatoimitusjohtajana eläkkeelle jäämiseensä 29.2.2004 saakka.

TULEVAISUUDEN NÄKYMÄT

Keskustelu yksilöllisen eläkevakuutuksen verokohtelusta jatkuu vuonna 2004. Verovähennyuskelpoisuuden muutokset vaikuttavat asiakkaiden kiinnostukseen eläkevakuutuksia kohtaan. On mahdollista, että henkivakuutusyhtiöiden rooli eläketurvan tarjoajana pienenee nykyisestä. Lakiesitykset mahdollisista veromuutoksista ja uusien osittain kilpailevien tuotteiden markkinoille tulosta julkistetaan keväällä 2004. Valtioneuvoston esityksestä puuttuu siirtymäsäännös, joka aiheuttaa epävarmuutta aikaisemmin vakuutuksensa ottaneille. Siirtymäsäännöksen tarve tunnustetaan paitsi vakuutuslalla myös poliittisissa piireissä. Esityksen jatkokäsittelyssä siirtymäsäännöksen saaminen ja eläkevakuutuksiin tällä hetkellä sisältyvä osittainen kaksinkertaisen verotuksen poistaminen ovat henkivakuutustoiminnan kannalta ehdottoman tarpeellisia.

Sijoitustoiminta on myönteisistä kasvuodotuksista huolimatta edelleenkin varsin haasteellista. Kokonaisuutena lyhyen ja keskipitkän aikavälin näkymät sijoitusmarkkinoilla ovat tällä hetkellä kohtuulliset elvyttävän talouspolitiikan ansiosta, mutta pidemmän aikavälin näkymät ovat jonkin verran heikentyneet.

Henki-Tapiola, Tapiola Pankki ja Tapiola Rahastoyhtiö tarjoavat yhdessä Tapiola-ryhmän pankki-, säästö- ja sijoittajapalvelut. Tapiola Pankki Oy:n aloittaessa pankkipalvelut helmikuussa 2004 Henki-Tapiola toimii sen edustajana markkinoiden ja myyden Tapiola Pankin lukuun pankin palveluita ja tuotteita asiakkaille. Tapiola Pankin pankkitilin voi avata ja opastusta pankkipalveluihin saada kaikissa Tapiolan toimistossa ja palvelupisteissä, joita on yhteensä 175 eri puolilla maata. Lisäksi käytävissä on koko Tapiolan vakuutusedustajaverkosto, puhelinpalvelu sekä verkkopalvelut

Internetissä. Laina- ja sijoitusneuvontaa antavat erikoistuneet pankki- ja sijoitusneuvojat, joita alkuun on 25 palvelutoimistossa. Kaikki Tapiolan toimistot ja palvelupisteet asiakaspuhelinpalvelu mukaan lukien palvelevat tili- ja säästämisasiossa.

HALLITUKSEN VOITONJAKOEHDOTUS

Hallitus ehdottaa, että yhtiön tilivuoden ylijäämä 400 641,37 euroa käytetään siten, että se siirretään kokonaisuudessaan varmuusrahastoon.

Taseen loppusumma oli 1 565 899 401,06 euroa (1 418 145 487,36 e).

KESKINÄINEN HENKIVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA
TUNNUSLUVUT
Yleiset taloudellista kehitystä kuvaavat tunnusluvut
M€

	2003	2002	2001	2000	1999
Liikevaihto	309,6	311,8	293,6	286,2	225,2
sekä sen muutosprosentti edelliseen vuoteen	-0,7	6,2	2,6	27,1	8,2
Liikevoitto tai -tappio	7,5	1,0	30,6	40,2	26,4
sekä sen osuus prosentteina liikevaihdosta	2,4	0,3	10,4	14,0	11,7
Voitto tai tappio ennen satunnaisia eriä	1,3	1,2	1,2	1,8	1,5
sekä sen osuus prosentteina liikevaihdosta	0,4	0,4	0,4	0,6	0,6
Oman pääoman tuotto prosentteina	3,0	5,5	-14,4	-7,3	19,9
Kokonaispääoman tuotto ilman sijoitus-					
sidonnaista vakuutusta prosentteina	4,2	4,1	4,0	5,6	8,7
Omavaraisuusaste prosentteina	11,1	11,8	11,9	14,4	17,2

Henkivakuutuksen taloudellista kehitystä kuvaavat tunnusluvut

	2003	2002	2001	2000	1999
Vakuutusmaksutulo	153,8	195,7	174,7	169,7	128,3
sekä sen muutosprosentti edelliseen vuoteen	-21,4	12,0	3,0	32,2	4,8
Liikekustannussuhde prosentteina	133,5	147,2	147,8	126,2	113,2
Toimintapääoma*	185,4	180,4	174,2	198,2	212,1
Vähimmäistoimintapääoma	61,1	57,2	54,7	50,8	46,3
Tasointumäärä	27,4	28,3	28,9	29,0	29,1
Vakavaraisuuspääoma*	212,8	208,7	203,1	227,1	241,2
Vakavaraisuusaste prosentteina vastuuvasta*	15,7	16,7	17,0	20,7	24,4
Toimintapääoma-aste*	303,3	315,6	318,7	390,2	458,3

*Arvostuseroista ei realisoitu lähitulevaisuudessa (=> 3 vuotta) laskennallista verovelkaa

KESKINÄINEN HENKIVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA

Epäsuora rahoituslaskelma

Liiketoiminnan rahavirta

	2003	2002
Voitto (tappio) varsinaisesta toiminnasta/ voitto (tappio) ennen satunnaisia eriä	449 366,65	320 623,85
Oikaisut		
Vakuutusteknisen vastuuvelan muutos	132 702 868,05	69 903 576,47
Sijoitusten arvonalentumiset ja arvonorotukset	-30 382 438,89	36 711 504,10
Realisoitumattomat kurssivoitot/-tappiot		
Pakollisen vastuuvajauksen muutos		
Suunnitelman mukaiset poistot	2 774 471,22	2 300 678,10
Muut tuotot ja kulut, joihin ei liity maksua		
Muut oikaisut	-6 845 628,39	-2 343 128,46
<i>Rahavirta ennen käyttö pääoman muutosta</i>	<u>98 698 638,64</u>	<u>106 893 254,06</u>
Käyttöpääoman muutos:		
Lyhytaikaisten korottomien liikesaamisten lisäys (-)/vähennys (+)	-6 430 168,38	2 282 422,28
Lyhytaikaisten korottomien velkojen lisäys (+)/vähennys (-)	14 471 109,44	3 164 199,57
<i>Liiketoiminnan rahavirta ennen rahoituseriä ja veroja</i>	<u>106 739 579,70</u>	<u>112 339 875,91</u>
Maksetut korot ja maksut muista liiketoiminnan rahoituskuluista	-1 139 378,60	-1 139 572,86
Maksetut välittömät verot	-869 178,12	-895 817,22
<i>Rahavirta ennen satunnaisia eriä</i>	<u>104 731 022,98</u>	<u>110 304 485,83</u>
Liiketoiminnan satunnaisista eristä johtuva rahavirta (netto)		
Liiketoiminnan rahavirta	104 731 022,98	110 304 485,83
Investointien rahavirta		
Investoinnit sijoituksiin (pl. rahavarat)	-104 986 810,96	-111 146 389,20
Luovutustulot sijoituksista (pl. rahavarat)	8 854 185,11	4 378 518,54
Aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden sekä muun omaisuuden investoinnit ja luovutustulot (netto)	-1 905 690,62	-4 407 996,21
Investointien rahavirta	-98 038 316,47	-111 175 866,87
Rahoituksen rahavirta		
Maksullinen osakeanti		
Omien osakkeiden hankkiminen		
Omien osakkeiden myynti		
Lainojen nostot	22 000 000,00	
Lainojen takaisinmaksut	-21 864 430,44	
Maksetut osingot/takuupääoman korot ja muu voitonjako	-5 000,00	-5 000,00
Rahoituksen rahavirta	<u>130 569,56</u>	<u>-5 000,00</u>
Rahavarojen muutos	6 823 276,07	-876 381,04
Rahavarat tilikauden alussa	2 545 079,08	3 421 460,12
Rahavarat tilikauden lopussa	9 368 355,15	2 545 079,08

KESKINÄINEN HENKIVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA

TULOSLASKELMA

VAKUUTUSTEKNINEN LASKELMA - HENKIVAKUUTUS

1.1.2003 - 31.12.2003

1.1.2002 - 31.12.2002

Vakuutusmaksutulo					
Vakuutusmaksutulo	1	153 806 218,85		195 685 680,08	
Jälleenvakuuttajien osuus		<u>-1 363 066,57</u>	152 443 152,28	<u>-2 472 157,81</u>	193 213 522,27
Sijoitustoiminnan tuotot	4		154 148 668,52		109 863 336,98
Sijoitusten arvonorotus			1 217 390,46		6 431 184,97
Korvauskulut					
Maksetut korvaukset	2	-106 376 908,38		-130 262 291,14	
Jälleenvakuuttajien osuus		<u>1 550 483,65</u>	-104 826 424,73	<u>1 603 417,91</u>	-128 658 873,23
Korvausvastuun muutos		<u>-12 992 933,00</u>		<u>-8 959 896,23</u>	
Jälleenvakuuttajien osuus		<u>-78 100,54</u>	-13 071 033,54	<u>-28 376,69</u>	-8 988 272,92
Vakuutusmaksuvastuun muutos					
Vakuutusmaksuvastuun muutos		-119 390 890,50		-61 007 789,16	
Jälleenvakuuttajien osuus		<u>-240 944,01</u>	-119 631 834,51	<u>92 485,61</u>	-60 915 303,55
Liikekulut	3		-24 298 621,02		-25 597 958,98
Sijoitustoiminnan kulut	4		-44 235 827,09		-83 434 724,82
Sijoitusten arvonorotuksen oikaisu			-371 860,31		-637 871,61
Muut vakuutustekniset kulut			0,00		0,00
Vakuutustekninen tulos			1 373 610,06		1 275 039,11

MUU KUIN VAKUUTUSTEKNINEN LASKELMA

Henkivakuutuksen tekninen tulos			1 373 610,06		1 275 039,11
Muut tuotot					
Muut		<u>653 626,90</u>	653 626,90	<u>13 648,09</u>	13 648,09
Muut kulut					
Muut		<u>-708 692,19</u>	-708 692,19	<u>-72 246,13</u>	-72 246,13
Tuloverot varsinaisesta toiminnasta					
Tilikauden verot		-870 041,60		-895 817,22	
Aikaisempien tilikausien verot		863,48		0,00	
Laskennallisen verovelan muutos		<u>0,00</u>	-869 178,12	<u>0,00</u>	-895 817,22
Voitto varsinaisesta toiminnasta			449 366,65		320 623,85
Voitto satunnaisten erien jälkeen			449 366,65		320 623,85
Tilinpäätössiirrot					
Poistoeron muutos		126 979,26		12 440,85	
Vapaaehtoisten varausten muutos		<u>-175 704,54</u>	-48 725,28	<u>15 280,31</u>	27 721,16
Tilikauden voitto			400 641,37		348 345,01

KESKINÄINEN HENKIVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA
T A S E
V a s t a a v a a

		31.12.2003		31.12.2002	
Aineettomat hyödykkeet					
Muut pitkävaikuttaiset menot	9	6 391 832,48		6 171 801,46	
Ennakkomaksut		<u>0,00</u>	6 391 832,48	<u>0,00</u>	6 171 801,46
Sijoitukset	5				
Kiinteistösijoitukset	6				
Kiinteistöt ja kiinteistöosakkeet		212 685 420,45		216 080 901,98	
Lainasaamiset saman konsernin yrityksiltä		80 919 291,88		81 225 675,21	
Lainasaamiset omistusyhteisyrittäjäryhmittä		<u>402 743,92</u>	294 007 456,25	<u>514 588,89</u>	297 821 166,08
Sijoitukset saman konsernin yrityksissä ja omistusyhteisyrittäjäryhmittä	7				
Osakkeet ja osuudet saman konsernin yrityksissä		11 471 683,26		11 471 683,26	
Rahoitusmarkkinavälineet ja lainasaamiset saman konsernin yrityksiltä		5 000 000,00		5 968 484,94	
Osakkeet ja osuudet omistusyhteisyrittäjäryhmittä		6 308 369,94		6 308 369,94	
Rahoitusmarkkinavälineet ja lainasaamiset omistusyhteisyrittäjäryhmittä		<u>0,00</u>	22 780 053,20	<u>0,00</u>	23 748 538,14
Muut sijoitukset					
Osakkeet ja osuudet	7	281 323 366,20		189 014 206,41	
Rahoitusmarkkinavälineet		705 105 949,08		712 326 563,73	
Kiinnelainasaamiset		13 503 650,05		13 417 209,24	
Muut lainasaamiset	8	26 532 892,31		7 653 630,87	
Talletukset		26 300 000,00		31 200 000,00	
Muut sijoitukset		<u>0,00</u>	1 052 765 857,64	<u>0,00</u>	953 611 610,25
Jälleenvakuutustalletesaamiset		<u>0,00</u>	1 369 553 367,09	<u>0,00</u>	1 275 181 314,47
Sijoitussidonnaisten vakuutusten katteena olevat sijoitukset	10		150 197 253,04		110 236 508,42
Saamiset	17				
Ensivakuutustoiminnasta					
Vakuutuksenottajilta		1 290 430,87		741 240,23	
Jälleenvakuutustoiminnasta		<u>183 958,67</u>	1 474 389,54	<u>555,90</u>	741 796,13
Muut saamiset		<u>7 472 416,26</u>	8 946 805,80	<u>3 010 487,40</u>	3 752 283,53
Muu omaisuus					
Aineelliset hyödykkeet					
Kalusto	9	851 109,91		903 468,92	
Muut aineelliset hyödykkeet		<u>0,00</u>	851 109,91	<u>0,00</u>	903 468,92
Rahat ja pankkisaamiset		9 368 355,15		2 545 079,08	
Muu omaisuus		<u>83 116,40</u>	10 302 581,46	<u>83 116,40</u>	3 531 664,40
Siirtosaamiset					
Korot ja vuokrat		18 573 285,76		19 187 668,07	
Muut siirtosaamiset		<u>1 934 275,43</u>	20 507 561,19	<u>84 247,01</u>	19 271 915,08
			<u>1 565 899 401,06</u>		<u>1 418 145 487,36</u>

KESKINÄINEN HENKIVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA

T A S E

V a s t a t t a v a a

			31.12.2003		31.12.2002	
OMA PÄÄOMA	11					
Pohjarahasto			4 482 208,24		4 482 208,24	
Takuupääoma			2 018 255,12		2 018 255,12	
Arvonkorotusrahasto			353 194,65		353 194,65	
Vapaat rahastot			5 896 888,26		5 553 543,25	
Tilikauden voitto			400 641,37	13 151 187,64	348 345,01	12 755 546,27
Tilinpäätössiirtojen kertymä	12					
Poistoero			4 525 310,48		4 652 289,74	
Vapaaehtoiset varaukset			1 287 283,34	5 812 593,82	1 111 578,80	5 763 868,54
Pääomalainat	19			22 000 000,00		21 864 430,44
Vakuutustekninen vastuuvulka						
Vakuutusmaksuvastuu	13	1 214 167 064,99		1 134 038 508,49		
Jälleenvakuuttajien osuus		-3 142 193,56	1 211 024 871,43	-3 383 137,57	1 130 655 370,92	
Korvausvastuu		136 875 854,00		123 882 921,00		
Jälleenvakuuttajien osuus		-448 825,24	136 427 028,76	-526 925,78	123 355 995,22	1 254 011 366,14
Sijoitusidonnaisten vakuutusten vastuuvulka	14					
Vakuutustekninen vastuuvulka			148 349 770,00		109 087 436,00	
Jälleenvakuuttajien osuus			0,00	148 349 770,00	0,00	109 087 436,00
Jälleenvakuutustallettevelat				0,00		0,00
Velat						
Jälleenvakuutustoiminnasta			6 147,80		506,00	
Lainat rahoituslaitoksilta	15		42 383,37		45 915,31	
Muut velat	17		20 594 275,04	20 642 806,21	11 555 125,87	11 601 547,18
Siirtovelat				8 491 143,20		3 061 292,79
				1 565 899 401,06		1 418 145 487,36

KESKINÄINEN HENKIVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA

TULOSLASKELMAN LIITTEET

1. Vakuutusmaksutulo

2003

2002

Ensivakuutus						
Henkivakuutus						
Sijoitussidonnainen yksilöllinen henkivakuutus	17 837 715,40			25 976 905,73		
Muu yksilöllinen henkivakuutus	64 795 058,28			106 911 885,40		
Muu kapitalisaatiosopimus	0,00			0,00		
Työntekijäin ryhmähenkivakuutus	2 502 157,88			3 709 900,61		
Muu ryhmähenkivakuutus	<u>3 386 923,96</u>	88 521 855,52		<u>2 445 644,14</u>	139 044 335,88	
Eläkevakuutus						
Sijoitussidonnainen yksilöllinen eläkevakuutus	18 869 604,84			12 251 478,71		
Muu yksilöllinen eläkevakuutus	<u>46 363 003,09</u>	<u>65 232 607,93</u>	<u>153 754 463,45</u>	<u>44 342 134,76</u>	<u>56 593 613,47</u>	<u>195 637 949,35</u>
Jälleenvakuutus			<u>51 755,40</u>			<u>47 730,73</u>
Vakuutusmaksutulo ennen jälleenvakuuttajien osuutta			<u><u>153 806 218,85</u></u>			<u><u>195 685 680,08</u></u>
<i>Vakuutusmaksutulo ennen jälleenvakuuttajien osuutta</i>						
Jatkuvat vakuutusmaksut			136 974 797,91			136 797 101,81
Kertamaksut			<u>16 779 665,54</u>			<u>58 840 847,54</u>
Yhteensä			<u><u>153 754 463,45</u></u>			<u><u>195 637 949,35</u></u>
Vakuutusmaksut sopimuksista, jotka oikeuttavat hyvitykseen			117 047 143,21			157 409 564,91
Vakuutusmaksut sijoitussidonnaisesta vakuutuksesta			<u>36 707 320,24</u>			<u>38 228 384,44</u>
			<u><u>153 754 463,45</u></u>			<u><u>195 637 949,35</u></u>

KESKINÄINEN HENKIVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA

TULOSLASKELMAN LIITTEET

1.1. Henkivakuutuksen hyvitysten ja alennusten vaikutus tulokseen

2003

2002

Hyvitykset

Henkivakuutus

Sijoitussidonnainen yksilöllinen henkivakuutus	0,00		0,00	
Muu yksilöllinen henkivakuutus	1 218 537,00		0,00	
Muu kapitalisaatiosopimus	0,00		0,00	
Työntekijäin ryhmähenkivakuutus	0,00		0,00	
Muu ryhmähenkivakuutus	0,00	1 218 537,00	9 309,00	9 309,00

Eläkevakuutus

Sijoitussidonnainen yksilöllinen eläkevakuutus	0,00		0,00	
Muu yksilöllinen eläkevakuutus	4 858 198,00	4 858 198,00	6 076 735,00	0,00
			0,00	9 309,00

Alennukset

Henkivakuutus

Sijoitussidonnainen yksilöllinen henkivakuutus		0,00		0,00
Muu yksilöllinen henkivakuutus		663 000,00		0,00
Muu kapitalisaatiosopimus		0,00		0,00
Työntekijäin ryhmähenkivakuutus		0,00		0,00
Muu ryhmähenkivakuutus		390 282,00	1 053 282,00	337 185,53
			7 130 017,00	337 185,53
				346 494,53

KESKINÄINEN HENKIVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA

TULOSLASKELMAN LIITTEET

2. Maksetut korvaukset ennen jälleenvakuuttajien osuutta	2003	2002
Ensivakuutus		
Henkivakuutus	83 497 952,78	111 019 993,11
Eläkevakuutus	<u>22 878 955,60</u>	<u>19 221 841,63</u>
	106 376 908,38	130 241 834,74
Jälleenvakuutus	0,00	20 456,40
Maksetut korvaukset yhteensä	<u>106 376 908,38</u>	<u>130 262 291,14</u>
Josta:		
Takaisinostot	12 031 902,43	13 220 566,31
Säästösummien takaisinmaksut	48 876 346,49	76 592 863,34
Muut	<u>45 468 659,46</u>	<u>40 448 861,49</u>
	106 376 908,38	130 262 291,14
Sijoitussidonnaisten vakuutusten osuus maksetuista korvauksista	<u>2 575 476,13</u>	<u>3 991 734,11</u>

KESKINÄINEN HENKIVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA

TULOSLASKELMAN LIITTEET

2003

2002

3. Liikekulut sekä henkilöstöä ja toimielinten jäseniä koskevat liitetiedot

3.1. Kokonaisliikekulut toimintoittain

Maksetut korvaukset	2 894 824,83	2 366 994,89
Liikekulut	24 298 621,02	25 597 958,98
Sijoitustoiminnan hoitokulut	1 731 898,41	2 106 431,30
Muut kulut	708 692,19	72 247,15
<i>Yhteensä</i>	<u>29 634 036,45</u>	<u>30 143 632,32</u>

3.2. Tuloslaskelman erä liikekulut

Vakuutusten hankintamenot		
Ensivakuutuksen palkkiot	3 659 184,65	3 701 089,81
Tulevan jälleenvakuutuksen palkkiot ja voitto-osuudet	0,00	0,00
Muut vakuutusten hankintamenot	11 098 885,83	10 855 219,39
	<u>14 758 070,48</u>	<u>14 556 309,20</u>
Vakuutusten hoitokulut	5 193 134,40	6 615 378,97
Hallintokulut	4 378 197,14	4 563 074,20
Menevän jälleenvakuutuksen palkkiot ja voitto-osuudet	-30 781,00	-136 803,39
<i>Yhteensä</i>	<u>24 298 621,02</u>	<u>25 597 958,98</u>

3.3. Henkilöstöä ja toimielinten jäseniä koskevat liitetiedot

3.3.1. Henkilöstökulut

Palkat ja palkkiot	9 811 275,60	9 595 592,18
Eläkekulut	2 176 750,89	1 890 257,17
Muut henkilösivukulut	640 869,32	630 229,98
<i>Yhteensä</i>	<u>12 628 895,81</u>	<u>12 116 079,33</u>

3.3.2. Johdon palkat ja palkkiot, eläkesitoumukset, rahalainat ja niiden ehdot sekä vakuudet ja vastuusitoumukset

Toimitusjohtaja ja varatoimitusjohtaja		
Palkat ja palkkiot	187 556,00	197 533,00
Eläkesitoumukset	Eläkeiäksi on sovittu 60-63 vuotta.	
Annetut rahalainat ja niiden ehdot	Ei annettu rahalainoja	
Annetut vakuudet ja vastuusitoumukset	Ei annettu vakuuksia ja vastuusitoumuksia	
Hallitus ja hallituksen varajäsenet		
Palkat ja palkkiot	181 973,00	197 178,00
Eläkesitoumukset	Yhtiön työsuhhteessa oleville hallituksen jäsenille on eläkeiäksi sovittu 60-63 vuotta.	
Annetut rahalainat ja niiden ehdot	Ei annettu rahalainoja	
Annetut vakuudet ja vastuusitoumukset	Ei annettu vakuuksia ja vastuusitoumuksia	
Hallintoneuvosto		
Palkat ja palkkiot	38 750,00	34 296,00
Eläkesitoumukset	Ei eläkesitoumuksia.	
Annetut rahalainat ja niiden ehdot	Ei annettu rahalainoja	
Annetut vakuudet ja vastuusitoumukset	Ei annettu vakuuksia ja vastuusitoumuksia	

3.3.3. Henkilöstön keskimääräinen luku tilikauden aikana

Konttorihenkilöstö	2	2
Myyntihenkilöstö	-	-
Kiinteistöhenkilöstö	-	-

KESKINÄINEN HENKIVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA

TULOSLASKELMAN LIITTEET

4.1. Sijoitustoiminnan nettotuoton erittely

	2003		2002	
Sijoitustoiminnan tuotot				
Tuotot sijoituksista saman konsernin yrityksiin				
Osinkotuotot	0,00		0,00	
Korkotuotot	359 465,30		372 688,24	
Muut tuotot	<u>0,00</u>	359 465,30	<u>0,00</u>	372 688,24
Tuotot sijoituksista omistusyhteisyriityksiin				
Osinkotuotot	0,00		0,00	
Korkotuotot	246,30		5 600,07	
Muut tuotot	<u>0,00</u>	246,30	<u>0,00</u>	5 600,07
Tuotot kiinteistösijoituksista saman konsernin yrityksiin				
Osinkotuotot	0,00		0,00	
Korkotuotot	5 389 395,29		5 520 634,83	
Muut tuotot	<u>197 556,67</u>	5 586 951,96	<u>182 034,62</u>	5 702 669,45
Tuotot kiinteistösijoituksista omistusyhteisyriityksiin				
Osinkotuotot	0,00		0,00	
Korkotuotot	28 192,04		57 441,16	
Muut tuotot	<u>0,00</u>	28 192,04	<u>0,00</u>	57 441,16
Tuotot kiinteistösijoituksista muihin yrityksiin				
Osinkotuotot	0,00		0,00	
Korkotuotot	28 307,94		23 888,88	
Muut tuotot	<u>30 696 154,53</u>	30 724 462,47	<u>30 803 000,36</u>	30 826 889,24
Tuotot muista sijoituksista				
Osinkotuotot	7 260 309,24		6 922 175,16	
Korkotuotot	49 939 465,13		42 554 435,59	
Muut tuotot	<u>1 388 373,89</u>	58 588 148,26	<u>1 554 362,39</u>	51 030 973,14
Yhteensä		<u>95 287 466,33</u>		<u>87 996 261,30</u>
Arvon alentumisten palautukset		33 295 336,03		5 593 095,10
Myyntivoitot		<u>25 565 866,16</u>		<u>16 273 980,58</u>
Yhteensä		<u>154 148 668,52</u>		<u>109 863 336,98</u>

KESKINÄINEN HENKIVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA**TULOSLASKELMAN LIITTEET****4.1. Sijoitustoiminnan nettotuoton erittely**

	2003		2002	
Sijoitustoiminnan kulut				
Kulut kiinteistösijoituksista				
Saman konsernin yritykset	-11 190 924,63		-11 587 602,77	
Muut yritykset	<u>-7 690 908,16</u>	-18 881 832,79	<u>-7 143 164,67</u>	-18 730 767,44
Kulut muista sijoituksista		-1 843 455,34		-2 032 273,25
Korkokulut ja muut vieraan pääoman kulut				
Saman konsernin yritykset	-194 165,80		-260 495,66	
Muut yritykset	<u>-1 342 907,28</u>	-1 537 073,08	<u>-1 313 260,54</u>	-1 573 756,20
Yhteensä		<u>-22 262 361,21</u>		<u>-22 336 796,89</u>
Arvonalentumiset ja poistot				
Arvonalentumiset	-3 758 427,29		-48 097 912,56	
Rakennusten suunnitelmapoistot	<u>-1 503 357,54</u>	-5 261 784,83	<u>-1 104 553,33</u>	-49 202 465,89
Myyntitappiot		<u>-16 711 681,05</u>		<u>-11 895 462,04</u>
Yhteensä		<u>-44 235 827,09</u>		<u>-83 434 724,82</u>
Sijoitustoiminnan nettotuotto ennen arvonkorotuksia ja niiden oikaisua		<u>109 912 841,43</u>		<u>26 428 612,16</u>
Sijoitusten arvonkorotus	1 217 390,46		6 431 184,97	
Sijoitusten arvonkorotuksen oikaisu	<u>-371 860,31</u>	845 530,15	<u>-637 871,61</u>	5 793 313,36
Sijoitustoiminnan nettotuotto tuloslaskelmassa		<u>110 758 371,58</u>		<u>32 221 925,52</u>
Osinkotuottoihin sisältyvä yhtiöveron hyvitys		666 164,68		673 393,11

KESKINÄINEN HENKIVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA

TULOSLASKELMAN LIITTEET

4.2. Sijoitussidonnaisten vakuutusten sijoitustoiminnan tuotot

2003

2002

Sijoitustoiminnan tuotot	1 967 615,31		663 491,31	
Sijoitustoiminnan kulut	<u>-2 442 516,27</u>		<u>-7 715 169,30</u>	
Sijoitustoiminnan nettotuotto ennen arvонkorotuksia ja niiden oikaisua sekä arvonalennuksia ja niiden palautuksia		-474 900,96		-7 051 677,99
Sijoitusten arvonkorotus	1 217 390,46		931 184,97	
Sijoitusten arvonkorotusten oikaisu	-371 860,31		-187 871,61	
Arvonalentumiset	-2 653,14		-12 985 954,61	
Arvonalentumisten palautukset	<u>9 294 970,73</u>	<u>10 137 847,74</u>	<u>1 783 574,06</u>	<u>-10 459 067,19</u>
Sijoitustoiminnan nettotuotto tuloslaskelmassa		<u><u>9 662 946,78</u></u>		<u><u>-17 510 745,18</u></u>

KESKINÄINEN HENKIVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA
TASEEN LIITTEET 31.12.2003

5. Sijoitusten käypä arvo ja arvostusero

Sijoitukset	2003 Jäljellä oleva hankintameno	2003 Kirjanpitoarvo	2003 Käypä arvo	2002 Jäljellä oleva hankintameno	2002 Kirjanpitoarvo	2002 Käypä arvo
Kiinteistösjoiotukset						
Kiinteistöt	21 075 535,19	27 237 053,31	35 147 000,00	20 764 546,63	26 926 064,75	34 210 000,00
Kiinteistöosakkeet saman konsernin yrityksissä	84 784 844,63	148 879 289,77	204 515 000,00	85 764 679,53	151 662 856,08	209 381 000,00
Kiinteistöosakkeet omistusyhteisyhteisöissä	972 798,98	972 798,98	998 000,00	972 798,98	972 798,98	962 000,00
Muut kiinteistöosakkeet	35 236 371,28	35 596 278,39	53 196 000,00	36 169 283,06	36 519 182,17	57 908 000,00
Kiinteistöjen vuokraoikeuksien hankintamenot	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Lainasaamiset saman konsernin yrityksiltä	80 919 291,88	80 919 291,88	80 919 291,88	81 225 675,21	81 225 675,21	81 225 675,21
Lainasaamiset omistusyhteisyhteisöiltä	402 743,92	402 743,92	402 743,92	514 588,89	514 588,89	514 588,89
	223 391 585,88	294 007 456,25	375 178 035,80	225 411 572,30	297 821 166,08	384 201 264,10
Sijoitukset saman konsernin yrityksissä						
Osakkeet ja osuudet	11 471 683,26	11 471 683,26	11 471 683,26	11 471 683,26	11 471 683,26	11 471 683,26
Lainasaamiset	5 000 000,00	5 000 000,00	5 000 000,00	5 968 484,94	5 968 484,94	5 968 484,94
	16 471 683,26	16 471 683,26	16 471 683,26	17 440 168,20	17 440 168,20	17 440 168,20
Sijoitukset omistusyhteisyhteisöissä						
Osakkeet ja osuudet	6 308 369,94	6 308 369,94	6 308 369,94	6 308 369,94	6 308 369,94	6 308 369,94
Lainasaamiset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	6 308 369,94	6 308 369,94	6 308 369,94	6 308 369,94	6 308 369,94	6 308 369,94
Muut sijoitukset						
Osakkeet ja osuudet	281 323 366,20	281 323 366,20	333 853 062,38	189 014 206,41	189 014 206,41	220 895 191,85
Rahoitusmarkkinavälineet	705 105 949,08	705 105 949,08	722 235 338,91	712 326 563,73	712 326 563,73	740 322 520,92
Kiinnelainasaamiset	13 503 650,05	13 503 650,05	13 503 650,05	13 417 209,24	13 417 209,24	13 417 209,24
Muut lainasaamiset	26 532 892,31	26 532 892,31	26 532 892,31	7 653 630,87	7 653 630,87	7 653 630,87
Talletukset	26 300 000,00	26 300 000,00	26 300 000,00	31 200 000,00	31 200 000,00	31 200 000,00
Muut sijoitukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	1 052 765 857,64	1 052 765 857,64	1 122 424 943,65	953 611 610,25	953 611 610,25	1 013 488 552,88
Jälleenvakuutustalletesaamiset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	1 298 937 496,72	1 369 553 367,09	1 520 383 032,65	1 202 771 720,69	1 275 181 314,47	1 421 438 355,12

KESKINÄINEN HENKIVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA

TASEEN LIITTEET

2003

2002

5. Sijoitusten käypä arvo ja arvostusero

Rahoitusmarkkinavälineiden jäljellä oleva
hankintameno sisältää

Korkotuotoiksi (+) tai niiden vähennykseksi (-)
jaksotettua nimellisarvon ja hankintamenon erotusta

-2 367 082,86

-855 877,32

Indeksiin sidottujen lainojen tuottoa

0,00 -2 367 082,86

0,00 -855 877,32

Kirjanpitoarvo sisältää

Tuloutettuja arvonkorotuksia

60 069 089,11

61 750 968,37

Muita arvonkorotuksia

10 546 781,26 70 615 870,37

10 658 625,41 72 409 593,78

Arvostusero (käyvän arvon ja kirjanpitoarvon erotus)

150 829 665,56

146 257 040,65

KESKINÄINEN HENKIVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA

TASEEN LIITTEET 31.12.2003

6. Kiinteistösijoitukset

Kiinteistösijoitusten muutokset:

	2003 Kiinteistöt ja kiinteistöosakkeet	2003 Lainasaamiset saman konsernin yrityksiltä	2003 Lainasaamiset omistusyhteisyrittäjä
Hankintameno 1.1.	197 188 311,61	81 225 675,21	514 588,89
Lisäykset	1 674 155,14	3 711 559,00	0,00
Vähennykset	-1 274 630,08	-4 017 942,33	0,00
Siirrot erien välillä	0,00	0,00	-111 844,97
Hankintameno 31.12.	197 587 836,67	80 919 291,88	402 743,92
Kertyneet poistot 1.1.	-10 188 700,88		
Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot	0,00		
Tilikauden poistot	-1 036 452,61		
Kertyneet poistot 31.12.	-11 225 153,49		
Arvonalentumiset 1.1.	-44 281 133,69		
Vähennysten ja siirtojen arvonalentumiset	135 169,43		
Tilikauden arvonalentumiset	-1 100 000,00		
Arvonalentumisten palautukset	0,00		
Arvonalentumiset 31.12.	-45 245 964,26		
Arvonkorotukset 1.1.	73 362 424,94		
Lisäykset	0,00		
Vähennykset	-1 793 723,41		
Siirrot erien välillä	0,00		
Arvonkorotukset 31.12.	71 568 701,53		
Kirjanpitoarvo 31.12.	212 685 420,45	80 919 291,88	402 743,92

Omassa käytössä olevat kiinteistöt ja kiinteistöosakkeet

Jäljellä oleva hankintameno	10 596 574,61
Kirjanpitoarvo	11 823 525,47
Käypä arvo	18 316 000,00

KESKINÄINEN HENKIVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA

TASEEN LIITTEET 31.12.2003

7. Sijoitukset saman konsernin yrityksissä ja omistusyhteisyhteisöissä

	2003	2002
Osakkeet ja osuudet saman konsernin yrityksissä		
Hankintameno 1.1.	11 471 683,26	11 464 483,26
Lisäykset	0,00	0,00
Vähennykset	0,00	0,00
Siirrot erien välillä	0,00	7 200,00
Hankintameno 31.12.	<u>11 471 683,26</u>	<u>11 471 683,26</u>
Kirjanpitoarvo 31.12.	<u><u>11 471 683,26</u></u>	<u><u>11 471 683,26</u></u>
Rahoitusmarkkinavälineet ja lainasaamiset saman konsernin yrityksiltä		
Hankintameno 1.1.	5 968 484,94	5 968 484,94
Lisäykset	5 000 000,00	0,00
Vähennykset	-5 968 484,94	0,00
Siirrot erien välillä	0,00	0,00
Hankintameno 31.12.	<u>5 000 000,00</u>	<u>5 968 484,94</u>
Kirjanpitoarvo 31.12.	<u><u>5 000 000,00</u></u>	<u><u>5 968 484,94</u></u>
Osakkeet ja osuudet omistusyhteisyhteisöissä		
Hankintameno 1.1.	6 308 369,94	1 199 055,87
Lisäykset	0,00	5 109 314,07
Vähennykset	0,00	0,00
Siirrot erien välillä	0,00	0,00
Hankintameno 31.12.	<u>6 308 369,94</u>	<u>6 308 369,94</u>
Kirjanpitoarvo 31.12.	<u>6 308 369,94</u>	<u>6 308 369,94</u>
	<u><u>22 780 053,20</u></u>	<u><u>23 748 538,14</u></u>

KESKINÄINEN HENKIVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA

TASEEN LIITTEET 31.12.2003

7.1. Sijoitukset saman konsernin yrityksissä

Osakkeet ja osuudet

	Kotipaikka	Osuus osakkeista %	Oma pääoma	Tilikauden voitto/tappio
Tapiolan Pankkineuvonta Oy	Espoo	100,00	8 445,99	42,73
Omaeläke Oy	Espoo	90,00	8 471,66	138,07
Varepa Ky	Espoo	100,00	8 466,06	60,20
Yritysten Henkivakuutus Oy Tapiola	Espoo	83,33	21 159 259,52	743 706,00
Yhteensä			21 184 643,23	743 947,00

7.2. Sijoitukset omistusyhteisyrityksissä

Osakkeet ja osuudet

	Kotipaikka	Osuus osakkeista %	Oma pääoma	Tilikauden voitto/tappio
Tapiola Omaisuudenhoito Oy	Espoo	30,00	3 150 806,87	116 813,14
Tapiola Pankki Oy	Espoo	15,00	18 076 634,38	-9 367 276,01
Tieto-Tapiola Oy	Espoo	33,30	1 457 242,63	-120 845,40
Vakuutusneuvonta Aura	Espoo	33,33	10 798,80	182,39
Vakuutusneuvonta Pohja	Espoo	33,33	10 769,87	181,91
Yhteensä			22 706 252,55	-9 370 943,97

KESKINÄINEN HENKIVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA

7.3 Taseen liitetieto 31.12.2003

Muut sijoitukset

		Osuus osakkeista %	Kirjanpitoarvo	Käypä arvo
Amer-yhtymä Oyj	Suomi	0,46	3 181 749,46	3 832 429,50
Avenir	Suomi		1 000 000,00	1 086 283,47
Belton-Yhtiöt Oyj	Suomi	1,55	589 377,60	800 000,00
Bio Fund Ventures II Ky	Suomi		532 547,35	532 547,35
Elcoteq Network Oyj	Suomi	0,23	684 622,79	1 086 640,00
Elisa Communications Oyj	Suomi	0,22	3 215 510,00	3 215 510,00
Eqvitec Technology Fund II Ky	Suomi		824 636,54	824 636,54
Eqvitec Technology Mezzanine Fund I A Ky	Suomi		640 956,98	640 956,98
Fibox Oy Ab	Suomi	2,48	1 308 842,42	1 308 842,42
Fingrid Oyj	Suomi	1,05	1 177 315,49	1 177 315,49
Finnair Oyj	Suomi	0,20	791 907,94	907 360,00
Fortum Oyj	Suomi	0,03	1 284 476,50	2 320 052,50
Henkivakuutus Oy Retro	Suomi	19,31	1 182 957,85	1 182 957,85
Huhtamäki Oyj	Suomi	0,37	2 782 722,66	3 473 525,00
Kemira Oyj	Suomi	0,32	2 220 903,97	3 653 320,00
Keskinäinen Vakuutusyhtiö Tapiola	Suomi		1 412 778,58	1 412 778,58
Kesko Oyj	Suomi	0,39	3 876 687,63	4 913 520,00
Lassila & Tikanoja Oyj	Suomi	2,21	5 156 408,57	9 605 750,00
Lännen Tehtaat Oyj	Suomi	3,34	2 025 742,55	2 404 050,00
Metsä Tissue Oyj (ent. Metsä Acquisition Oy)	Suomi	3,71	5 750 000,00	5 750 000,00
M-real Oyj	Suomi	0,08	1 018 436,10	1 018 436,10
NetHawk Oyj	Suomi	1,42	1 023 514,35	1 023 514,35
Nokia Oyj	Suomi	0,01	5 588 039,32	6 772 740,00
Nokian Renkaat Oyj	Suomi	1,03	2 352 225,98	6 792 660,00
Outokumpu Oyj	Suomi	0,13	2 077 261,77	2 448 828,75
Perlos Oyj	Suomi	0,48	1 622 379,00	1 622 379,00
SanomaWSOY Oyj	Suomi	0,19	3 036 539,43	5 159 235,60
Satel Oy	Suomi	6,30	853 027,64	853 027,64
Seligson & Co Oyj	Suomi	7,07	701 869,97	701 869,97
Seligson APS Far East	Suomi		2 672 751,70	3 064 512,78
Seligson Global Brands	Suomi		790 209,39	790 209,39
Seligson Global Pharma	Suomi		725 584,17	725 584,17
Seligson Phoebus	Suomi		1 000 000,00	1 275 456,59
Seligson Topix Core 30	Suomi		821 615,20	821 615,20
Stockmann Oyj Abp	Suomi	0,26	2 069 281,80	2 500 237,50
Suomen SKV Oy	Suomi	6,86	1 196 152,53	1 196 152,53
Tamfelt Oyj Abp	Suomi	0,60	942 781,14	1 561 600,00
Tapiola Hyvinvointi	Suomi		3 786 028,61	3 786 028,61
Tapiola Instituutio	Suomi		5 253 088,40	5 253 088,40
Tapiola Kehitt. Markkinat	Suomi		3 295 196,00	3 456 946,92
Tapiola Korko	Suomi		4 361 339,57	5 060 007,06
Tapiola Rahamarkkina	Suomi		7 740 273,92	8 304 220,24
Tapiola Riskikorko	Suomi		29 287 542,50	33 034 768,87
Tapiola Trendi	Suomi		4 124 852,09	4 124 852,09
Tapiola Tulevaisuus	Suomi		3 026 251,76	3 026 251,76
Tapiola USA	Suomi		3 362 046,29	3 362 046,29
Tapiola Ympäristö	Suomi		2 386 782,72	2 386 782,72
Tekla Oyj	Suomi	2,13	927 461,50	927 461,50
Tietoenator Oyj	Suomi	0,12	2 148 300,00	2 148 300,00
UPM-Kymmene Oyj	Suomi	0,06	4 245 216,23	5 060 966,40
Uponor Oyj	Suomi	0,70	3 693 634,04	6 580 000,00
Vacon Oyj	Suomi	0,78	831 600,00	1 164 240,00
YIT-Yhtymä Oyj	Suomi	1,59	3 197 085,84	13 041 120,00
Yomi Oyj	Suomi	1,24	646 093,80	646 093,80
Adidas-Salomon AG	Saksa		2 549 993,09	3 160 500,00

Aventis SA	Ranska	4 936 018,57	5 842 600,00
Banco Popular Espanol	Espanja	914 540,65	946 000,00
Beru AG	Saksa	1 472 348,82	1 499 300,00
Biogen Idec Inc	Yhdysvallat	1 507 082,74	1 507 082,74
CA-AM Oblig Emergents	Ranska	2 068 574,35	3 261 930,79
Cap Gemini Sa	Ranska	1 591 492,00	1 591 492,00
Capman Equity VII A L.P	Iso-Britannia	658 000,00	658 000,00
Check Point Software Technologies Ltd	Yhdysvallat	2 215 962,00	2 215 962,00
Ciba Specialty Chemicals Inc.	Sveitsi	2 711 028,96	2 751 398,04
Diageo Plc	Iso-Britannia	695 603,23	1 046 081,87
E.On AG	Saksa	2 525 344,42	2 793 960,00
Eniro AB	Ruotsi	1 823 788,55	1 823 788,55
Heineken NV	Alankomaat	2 505 770,00	2 505 770,00
Hennes & Mauritz Ab	Ruotsi	1 062 979,90	1 092 290,75
Industri Kapital 2000 Limited Partnership	Iso-Britannia	2 971 664,27	2 971 664,27
Ing (L) Inv Emerging Mkts Equity	Luxemburg	2 413 601,18	2 413 601,18
Ing INTL Emerging Markets Debt	Luxemburg	2 170 203,15	2 521 666,16
JP FF - Europe Small Cap Fund	Luxemburg	2 002 121,15	2 351 529,63
Kerry Group Plc	Irlanti	3 235 638,11	3 325 426,70
Lloyds Tsb Group Plc	Iso-Britannia	2 949 706,24	2 949 706,24
Microsoft Corporation	Yhdysvallat	2 015 368,17	2 015 368,17
Modern Times Group	Ruotsi	1 802 476,10	1 835 352,42
Nestle SA	Sveitsi	952 050,84	952 050,84
Nordea AB	Ruotsi	1 447 063,29	2 036 480,00
Nordic Capital IV L.P.	Iso-Britannia	730 026,00	753 794,12
Novozymes A/S	Tanska	796 404,58	1 270 711,89
Observer Ab	Ruotsi	1 165 727,81	1 165 727,81
Orkla ASA	Norja	2 313 152,45	3 635 528,46
Pfizer Inc	Yhdysvallat	5 846 373,71	5 846 373,71
Publicis Groupe S.A.	Ranska	1 947 160,50	1 947 160,50
Reed Elsevier NV	Alankomaat	3 090 005,05	3 122 450,00
Rentokil Initial Plc	Iso-Britannia	2 872 617,76	2 872 617,76
Roche Holding AG	Sveitsi	4 155 931,06	4 155 931,06
Royal Dutch Petroleum Company NV	Alankomaat	4 372 442,06	4 514 400,00
Schibsted ASA	Norja	948 581,21	1 353 326,56
Securitas Ab	Ruotsi	2 670 704,85	2 670 704,85
Singulus Technologies AG	Saksa	2 818 125,00	2 818 125,00
SKF Ab	Ruotsi	2 729 740,22	3 337 224,67
Svenska Cellulosa AB	Ruotsi	3 205 113,11	3 577 863,44
Svenska Handelsbanken AB	Ruotsi	1 869 167,71	2 098 149,78
TeliaSonera AB	Ruotsi	2 637 436,22	2 992 806,00
Tomra Systems ASA	Norja	1 162 857,58	1 162 857,58
Total S.A.	Ranska	4 347 888,69	4 731 540,00
TPG NV	Alankomaat	1 671 300,00	1 671 300,00
Ubs Ag	Sveitsi	1 359 201,49	1 359 201,49
Unilever N.V.	Alankomaat	1 398 914,66	1 462 170,00
Walgreen Co	Yhdysvallat	2 384 394,89	2 448 376,88
Waters Corp	Yhdysvallat	813 903,40	813 903,40
Vestas Wind Systems A/S	Tanska	1 253 721,21	2 024 445,94
VNU NV	Alankomaat	2 574 012,75	2 574 012,75
Vodafone Airtouch Plc	Iso-Britannia	5 104 047,28	5 104 047,28
Muut		13 441 387,53	16 479 599,19

Muut sijoitukset, osakkeet ja osuudet yhteensä

281 323 366,20 333 853 062,38

KESKINÄINEN HENKIVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA

TASEEN LIITTEET 31.12.2003

8. Muut sijoitukset

	2003	2002
8.1. Muut lainasaamiset vakuuden mukaan eriteltynä		
Pankkitakaus	11 512,47	87 621,70
Vakuutuskirja	3 674 265,41	3 978 542,41
Muu vakuus	703 059,23	743 827,96
Jäljellä oleva hankintameno	<u>4 388 837,11</u>	<u>4 809 992,07</u>
Ei vakuudelliset jäljellä oleva hankintameno yhteensä	<u>22 144 055,20</u>	<u>2 843 638,80</u>
Muut lainasaamiset yhteensä	<u>26 532 892,31</u>	<u>7 653 630,87</u>
8.2. Pääomalainojen yhteismäärä		
Lainasaamiset konsernin kiinteistöyhteisöiltä	0,00	0,00
Lainasaamiset muilta konserniyrityksiltä	1) 5 000 000,00	5 045 637,79
Lainasaamiset yrityksiltä, joissa on merkittävä omistusosuus	0,00	0,00
Muut kiinnelainasaamiset	0,00	0,00
Muut lainasaamiset	936 571,43	648 000,00
<i>Jäljellä oleva hankintameno yhteensä</i>	<u>5 936 571,43</u>	<u>5 693 637,79</u>

- 1) Lainansaaja: Yritysten Henkivakuutus Oy Tapiola
Lainaehdot: Lainalle maksetaan korkoa vain lainansaajayhtiön voitonjakokelpoisista varoista.

KESKINÄINEN HENKIVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA

TASEEN LIITTEET 31.12.2003

9. Aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden muutokset

	Aineettomat oikeudet ja pitkä- vaikutteiset menot	Kalusto
Hankintameno 1.1.	10 085 335,56	1 838 729,04
Edellisenä vuonna loppuun poistetut	-761 071,39	0,00
Hankinnat	1 674 346,54	231 992,80
Myyntit ja romutukset	0,00	-648,72
Siirrot erien välillä	0,00	0,00
Hankintameno 31.12.	<u>10 998 610,71</u>	<u>2 070 073,12</u>
Kertyneet suunnitelmapoistot 1.1.	-3 913 534,10	-935 260,12
Edellisenä vuonna loppuun poistetut	761 071,39	0,00
Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot	0,00	0,00
Tilikauden poistot	-1 454 315,52	-283 703,09
Kertyneet suunnitelmapoistot 31.12.	<u>-4 606 778,23</u>	<u>-1 218 963,21</u>
Arvon alentumiset 1.1.	0,00	0,00
Edellisenä vuonna loppuun poistetut	0,00	0,00
Vähennysten ja siirtojen arvonalentumiset	0,00	0,00
Tilikauden arvonalentumiset	0,00	0,00
Arvon alentumisten palautukset	0,00	0,00
Arvon alentumiset 31.12.	<u>0,00</u>	<u>0,00</u>
Kirjanpitoarvo 31.12.	<u><u>6 391 832,48</u></u>	<u><u>851 109,91</u></u>

KESKINÄINEN HENKIVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA

TASEEN LIITTEET 31.12.2003

10. SIOITUSSIDONNAISTEN VAKUUTUSTEN KATTEENA OLEVAT SIOITUKSET

	2003 Alkuperäinen hankintameno	2003 Käypä arvo (=kirjanpitoarvo)	2002 Alkuperäinen hankintameno	2002 Käypä arvo (=kirjanpitoarvo)
<i>Sijoitussidonnaisten vakuutusten katteena olevat sijoitukset</i>				
Osakkeet ja osuudet	153 914 110,87	146 436 784,38	125 855 212,63	108 240 038,40
Rahoitusmarkkinavälineet	0,00	0,00	0,00	0,00
Johdannaissopimukset	0,00	0,00	0,00	0,00
Talletukset ja muut sijoitukset	0,00	0,00	0,00	0,00
Saamiset vakuutusmaksunvälittäjiltä	616 442,95	616 442,95	439 351,48	439 351,48
Rahat ja pankkisaamiset	3 143 289,48	3 143 289,48	1 556 972,03	1 556 972,03
Kertyneet korot	736,23	736,23	146,51	146,51
<i>Yhteensä</i>	<hr/> 157 674 579,53	<hr/> 150 197 253,04	<hr/> 127 851 682,65	<hr/> 110 236 508,42
<i>Etukäteen hankitut sijoitukset</i>	1 846 746,81	1 847 483,04	1 148 925,91	1 149 072,42
Sijoitussidonnaisten vakuutusten vastuuelkaa vastaavat sijoitukset	<hr/> <hr/> 155 827 832,72	<hr/> <hr/> 148 349 770,00	<hr/> <hr/> 126 702 756,74	<hr/> <hr/> 109 087 436,00

Rahat ja pankki- yms saamiset sisältävät tilinpäätöshetkellä voimassa olevien maksettujen vakuutusten nettomaksuja, joita ei vielä ole sijoitettu.

1 296 542,67

408 046,12

KESKINÄINEN HENKIVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA

TASEEN LIITTEET 31.12.2003

11.1. Oman pääoman muutokset

	1.1.2003	Lisäykset	Vähennykset	31.12.2003
Pohjarahasto	4 482 208,24	0,00	0,00	4 482 208,24
Takuupääoma	2 018 255,12	0,00	0,00	2 018 255,12
Vararahasto	0,00	0,00	0,00	0,00
Arvonkorotusrahasto	353 194,65	0,00	0,00	353 194,65
Osakeanti	0,00	0,00	0,00	0,00
Vararahasto	0,00	0,00	0,00	0,00
Varmuusrahasto	5 467 875,49	348 345,01	0,00	5 816 220,50
Käyttörahasto	85 667,76	0,00	-5 000,00	80 667,76
Tasotusrahasto	0,00	0,00	0,00	0,00
Verorahasto	0,00	0,00	0,00	0,00
Edellisten tilikausien voitto/tappio	0,00	0,00	0,00	0,00
Tilikauden voitto/tappio	348 345,01	400 641,37	-348 345,01	400 641,37
Oman pääoman muutokset yhteensä	<u>12 755 546,27</u>	<u>748 986,38</u>	<u>-353 345,01</u>	<u>13 151 187,64</u>

11.2. Arvonkorotusrahaston erittely

Sijoitusomaisuuden arvonkorotukset	353 194,65
Käyttöomaisuuden arvonkorotukset	0,00

11.3. Laskelma voitonjakokelpoisista varoista

Tilikauden voitto/tappio	400 641,37
+ Muu vapaa oma pääoma	
Varmuusrahasto	5 816 220,50
Vararahasto	0,00
Käyttörahasto	80 667,76
Muut vapaat rahastot	
- Taseen osoittama tappio	
- Yhtiöjärjestyksen mukaan vararahastoon siirrettävä tai muutoin jakamatta jätettävä määrä	
- Muut jakokelvottomat erät	
- Määrä, joka konserniin kuuluvien yhteisöjen tilinpäätössiirroista on konsernitiilinpäätöksessä merkitty omaan pääomaan	
Voitonjakokelpoiset varat yhteensä	<u>6 297 529,63</u>

KESKINÄINEN HENKIVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA

TASEEN LIITTEET 31.12.2003

12. Tilinpäätössiirtojen kertymä

	2003	2002
Poistoero		
Kertynyt poistoero 1.1.	4 652 289,74	4 664 730,59
Lisäykset	-684 564,00	1 441,51
Vähennykset	557 584,74	-13 882,36
Kertynyt poistoero 31.12.	<u>4 525 310,48</u>	<u>4 652 289,74</u>
Vapaaehtoiset varaukset		
Luottotappiovaraus 1.1.	1 111 578,80	1 126 859,11
Lisäykset	175 704,54	0,00
Vähennykset	0,00	-15 280,31
Luottotappiovaraus 31.12.	<u>1 287 283,34</u>	<u>1 111 578,80</u>
Asuinalovaraus 1.1.	0,00	0,00
Lisäykset	0,00	0,00
Vähennykset	0,00	0,00
Asuinalovaraus 31.12.	<u>0,00</u>	<u>0,00</u>
Siirtymävaraus 1.1.	0,00	0,00
Lisäykset	0,00	0,00
Vähennykset	0,00	0,00
Asuinalovaraus 31.12.	<u>0,00</u>	<u>0,00</u>
<i>Vapaaehtoiset varaukset yhteensä</i>	<u>1 287 283,34</u>	<u>1 111 578,80</u>
Tilinpäätössiirtojen kertymä yhteensä	<u>5 812 593,82</u>	<u>5 763 868,54</u>

KESKINÄINEN HENKIVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA

TASEEN LIITTEET 31.12.2003

13. Vakuutusmaksuvastuu

Henkivakuutuksen vakuutusmaksuvastuusta
vähennetyt aktivoidut hankintamenot
(zillmeeraus)

	2003	2002
Henkivakuutus	0,00	27 336,00
Eläkevakuutus	128 333,00	536 387,00
	<u>128 333,00</u>	<u>563 723,00</u>

14. Sijoitussidonnaisten vakuutusten vastuovelka

Vakuutustekninen vastuovelka

Vakuutusmaksuvastuu

Korvausvastuu

	2003	2002
Vakuutusmaksuvastuu	148 349 770,00	109 087 436,00
Korvausvastuu	0,00	0,00
	<u>148 349 770,00</u>	<u>109 087 436,00</u>

Jälleenvakuuttajien osuus

Yhteensä

Jälleenvakuuttajien osuus	0,00	0,00
Yhteensä	<u>148 349 770,00</u>	<u>109 087 436,00</u>

15. Velat, jotka erääntyvät maksettavaksi viiden vuoden tai sitä pitemmän ajan kuluttua

Lainat rahoituslaitoksilta

Eläkelainat

	2003	2002
Lainat rahoituslaitoksilta	42 383,37	45 915,31
Eläkelainat	0,00	0,00
	<u>42 383,37</u>	<u>45 915,31</u>

16. Laskennalliset verovelat

Verotettavan tulon ja kirjanpidon tuloksen jaksotuserojen ja muiden väliaikaisten erojen perusteella laskettu verovelka

	2003	2002
Verotettavan tulon ja kirjanpidon tuloksen jaksotuserojen ja muiden väliaikaisten erojen perusteella laskettu verovelka	3 058 566,57	3 091 001,37

Arvostuseroista laskettu verovelka ei realisoidu lähitulevaisuudessa.

Arvostuseroista laskettu verovelka ei realisoidu lähitulevaisuudessa.	<u>3 058 566,57</u>	<u>3 091 001,37</u>
---	---------------------	---------------------

KESKINÄINEN HENKIVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA

TASEEN LIITTEET 31.12.2003

17. Saamiset ja velat

17.1 Saamisten erittely

Saamiset saman konsernin yrityksiltä

Muut saamiset

	2003	2002
	2 091 019,97	2 721 126,70
	<u>2 091 019,97</u>	<u>2 721 126,70</u>

Saamiset omistusyhteisyrittäjiltä

Muut saamiset

	32 013,31	10 726,12
	<u>32 013,31</u>	<u>10 726,12</u>

17.2. Velkojen erittely

Velat saman konsernin yrityksille

Ensivakuutustoiminnasta

0,00

0,00

Jälleenvakuutustoiminnasta

0,00

0,00

Joukkovelkakirjalainat

0,00

0,00

Vaihtovelkakirjalainat

Lainat rahoituslaitoksilta

0,00

0,00

Eläkelainat

0,00

0,00

Muut velat

7 624 388,32

5 746 368,22

7 624 388,32

5 746 368,22

Velat omistusyhteisyrittäjille

Ensivakuutustoiminnasta

0,00

0,00

Jälleenvakuutustoiminnasta

0,00

0,00

Joukkovelkakirjalainat

0,00

0,00

Vaihtovelkakirjalainat

Lainat rahoituslaitoksilta

0,00

0,00

Eläkelainat

0,00

0,00

Muut velat

294 705,64

111 440,27

294 705,64

111 440,27

KESKINÄINEN HENKIVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA

TASEEN LIITTEET 31.12.2003

18. Vakuuksia ja vastuusitoumuksia koskevat taseen liitetiedot**18.1. Taseeseen sisällyttämättömät vastuusitoumukset ja vastuut**

Johdannaissopimukset	2003	2002
Korkojohdannaiset		
<i>Termiini- ja futuurisopimukset, suljetut</i>		
Kohde-etuus	0,00	2 800 000,00
Käypä arvo	0,00	0,00
<i>Optiosopimukset, avoimet</i>		
Ostetut		
Kohde-etuus	75 000 000,00	0,00
Käypä arvo	292 500,00	0,00
Valuuttajohdannaiset		
<i>Termiini- ja futuurisopimukset, avoimet</i>		
Kohde-etuus	44 968 099,23	0,00
Käypä arvo	1 996 517,34	0,00
Arvonlisäverovastuut		
<i>Arvonlisäverotuksen ryhmärekisteröintiin liittyen</i>		
	Ryhmällä on verosaatavaa arvonlisäverotukseen liittyen	
<i>Arvonlisäverolain 33§:n mukainen vähennysten palautusvelvollisuus</i>	844 626,00	776 998,00
Muut vastuusitoumukset		
Merkintäsitoumukset	12 936 071,29	12 722 105,02

KESKINÄINEN HENKIVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA

TASEEN LIITTEET 31.12.2003

19. Lainojen erittelyt

19.1. Pääomalainat

Lainanantaja	Keskinäinen Vakuutusyhtiö Tapiola
Lainan määrä	22 000 000,00
Nostopvm	31.12.2003
Viimeinen takaisinmaksupvm	31.12.2013
Korko %	5,20
<i>Korko voidaan maksaa lainansaajan voitonjakokelpoisilla varoilla</i>	
Vakuus	ei vakuutta

19.2. Lähipiirilainat

Rahalainat vakuutusyhtiön tai vakuutusyhtiön konserniin kuuluvan yhteisön taikka vakuutusyhtiössä määräysvaltaa käyttävän yhteisön tai säätiön tai tällaisen yhteisön tai säätiön määräysvallassa olevan yhteisön tai säätiön toimitusjohtajalle, hallituksen tai hallintoneuvoston jäsenelle tai tilintarkastajalle

Yhtiö ei ole antanut otsikossa mainittua rahalainaa.

Rahalainat sille, jolla takuuosuuden omistuksen nojalla voi olla vähintään 10 prosenttia vakuutusyhtiön takuuosuuksista tai takuuosuuksien tuottamasta äänimäärästä taikka vastaava omistus tai äänivalta vakuutusyhtiön kanssa samaan konserniin kuuluvassa yhteisössä

Yhtiö ei ole antanut otsikossa mainittua rahalainaa.

KESKINÄINEN HENKIVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA

TASEEN LIITTEET 31.12.2003

20. Vakavaraisuutta koskevat liitetiedot

Toimintapääoma	2003	2002
Oma pääoma ehdotetun voitonjaon vähentämisen jälkeen	13 151 187,64	12 755 546,27
Tilinpäätössiirtojen kertymä	5 812 593,82	5 763 868,54
Omaisuu den käypien arvojen ja taseen kirjanpitoarvojen välinen arvostusero	150 829 665,56	146 257 040,65
Pääomalainat	22 000 000,00	21 864 430,44
Aineettomat hyödykkeet	- 6 391 832,48	- 6 171 801,46
Taseen ulkopuoliset sitoumukset		
Muut erät	-	-
	<u>185 401 614,54</u>	<u>180 469 084,44</u>
VYL:n 11 luvun 4§:n toimintapääoman vähimmäismäärä	61 131 000,00	57 165 000,00
Runsasvahinkoisten vuosien varalle vakuutustekniseen vastuuelkaan sisältyvä tasoitusmäärä	27 369 390,00	28 310 569,00
Vakavaraisuuspääoma prosentteina vastuuelasta eli toimintapääoma ja tasoitusmäärä suhteessa omalla vastuulla olevaan vakuutustekniseen vastuuelkaan vähennettynä tasoitusmäärällä (%)		
2003	15,7	
2002	16,7	
2001	17,0	
2000	20,7	
1999	24,4	

KESKINÄINEN HENKIVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA KONSERNI - TUNNUSLUVUT 2003 TILINPÄÄTÖS

Yleiset taloudellista kehitystä kuvaavat tunnusluvut

		2003	2002	2001	2000	1999
Henkivakuutuksen liikevaihto sekä sen muutosprosentti edelliseen vuoteen	Milj. euroa %	408,7 -5,4	431,9 7,4	402,1 6,7	376,7 19,5	315,2 10,3
Liikevoitto/-tappio sekä sen osuus prosentteina liikevaihdosta	Milj. euroa %	7,6 1,9	-1,5 -0,4	56,1 14,0	49,9 13,3	30,0 9,5
Voitto tai tappio ennen satunnaiseriä sekä sen osuus prosentteina liikevaihdosta	Milj. euroa %	-2,3 -0,6	-3,2 -0,7	0,0 0,0	1,6 0,4	0,4 0,1
Oman pääoman tuotto prosentteina	%	0,7	3,5	-15,1	-4,8	17,4
Kokonaispääoman tuotto prosentteina ilman sijoitussidonnaista vakuutusta	%	3,9	3,9	4,5	5,5	7,9
Omavaraisuusaste prosentteina	%	10,5	11,2	11,5	14,1	16,4

Henkivakuutuksen taloudellista kehitystä kuvaavat tunnusluvut

		2003	2002	2001	2000	1999
Vakuutusmaksutulo sekä sen muutosprosentti edelliseen vuoteen	Milj. euroa %	194,8 -26,4	264,7 13,4	233,4 9,3	213,6 19,9	178,2 13,1
Liikekustannussuhde	%	136,3	151,8	149,7	130,4	121,9
Toimintapääoma*	Milj. euroa	241,8	240,4	234,2	270,9	285,4
Vähimmäistoimintapääoma	Milj. euroa	85,9	81,5	77,6	72,3	66,5
Tasoisuusmäärä	Milj. euroa	51,1	52,6	51,9	36,2	35,4
Vakavaraisuuspääoma*	Milj. euroa	299,6	300,4	294,5	316,0	330,3
Vakavaraisuusaste prosentteina vastuuvelasta*	%	15,3	16,4	17,0	19,7	22,6
Toimintapääomaaste*	%	281,6	295,0	301,7	374,9	429,0

* Arvostuseroista on vähennetty tilikauden lopun lähitulevaisuudessa (=> 3 vuotta) todennäköisesti toteutuva laskennallinen verovelka

KESKINÄINEN HENKIVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA KONSERNI

	2003	2002
(II) Epäsuora rahoituslaskelma		
Liiketoiminnan rahavirta		
Voitto (tappio) varsinaisesta toiminnasta/ voitto (tappio)		
ennen satunnaisia eriä	-3 637 307,72	-3 944 689,68
Oikaisut		
Vakuutusteknisen vastuuvelan muutos	157 731 296,14	109 772 898,60
Sijoitusten arvonalentumiset ja arvonnkorotukset	-40 027 754,74	46 164 999,87
Realisoitumattomat kurssivoitot/-tappiot		
Pakollisen vastuuvajauksen muutos		
Suunnitelman mukaiset poistot	12 884 257,76	12 575 368,27
Muut tuotot ja kulut, joihin ei liity maksua		
Muut oikaisut	-4 469 864,48	-6 817 252,29
<i>Rahavirta ennen käyttö pääoman muutosta</i>	<i>122 480 626,96</i>	<i>157 751 324,77</i>
Käyttöpääoman muutos:		
Lyhytaikaisten korottomien liikesaamisten lisäys (-)/vähennys (+)	-2 830 188,31	-1 494 692,82
Lyhytaikaisten korottomien velkojen lisäys (+)/vähennys (-)	14 357 892,37	1 337 205,64
<i>Liiketoiminnan rahavirta ennen rahoituseriä ja veroja</i>	<i>134 008 331,02</i>	<i>157 593 837,60</i>
Maksetut korot ja maksut muista liiketoiminnan rahoituskuluista	-1 935 406,08	-1 853 574,41
Maksetut välittömät verot	-1 404 935,88	-920 937,40
<i>Rahavirta ennen satunnaisia eriä</i>	<i>130 667 989,06</i>	<i>154 819 325,79</i>
Liiketoiminnan satunnaisista eristä johtuva rahavirta (netto)		
Liiketoiminnan rahavirta	130 667 989,06	154 819 325,79
Investointien rahavirta		
Investoinnit sijoituksiin (pl. rahavarat)	-131 093 399,45	-158 932 842,57
Luovutustulot sijoituksista (pl. rahavarat)	9 574 064,03	10 105 930,19
Vähemmistöosuuden lisäys/vähennys	59 254,37	-666 403,73
Aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden sekä muun omaisuuden investoinnit ja luovutustulot (netto)	-2 949 606,98	-5 962 094,63
Investointien rahavirta	-124 409 688,03	-155 455 410,74
Rahoituksen rahavirta		
Maksullinen osakeanti		
Omien osakkeiden hankkiminen		
Omien osakkeiden myynti		
Lainojen nostot	22 000 000,00	
Lainojen takaisinmaksut	-22 372 255,33	-1 799 383,28
Oman pääoman lisäys/vähennys	-76 880,10	1 000 572,47
Maksetut osingot/takuupääoman korot ja muu voitonjako	-5 000,00	-5 000,00
Rahoituksen rahavirta	-454 135,43	-803 810,81
Rahavarojen muutos	5 804 165,60	-1 439 895,76
Rahavarat tilikauden alussa	4 242 161,79	5 682 057,55
Rahavarat tilikauden lopussa	10 046 327,39	4 242 161,79

KESKINÄINEN HENKIVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA KONSERNI

TULOSLASKELMA

VAKUUTUSTEKNINEN LASKELMA - HENKIVAKUUTUS

1.1.2003 - 31.12.2003

1.1.2002 - 31.12.2002

Vakuutusmaksutulo					
Vakuutusmaksutulo	1	194 828 876,02		264 678 175,09	
Jälleenvakuuttajien osuus		<u>-3 471 713,52</u>	191 357 162,50	<u>-3 679 258,81</u>	260 998 916,28
Sijoitustoiminnan tuotot	4		211 899 791,50		157 284 265,16
Sijoitusten arvonkorotus	4		1 498 029,61		10 487 526,61
Korvauskulut					
Maksetut korvaukset	2	-158 318 778,53		-177 431 030,86	
Jälleenvakuuttajien osuus		<u>2 900 333,16</u>	-155 418 445,37	<u>2 431 533,63</u>	-174 999 497,23
Korvausvastuun muutos		-22 235 298,48		-20 856 723,70	
Jälleenvakuuttajien osuus		<u>-84 158,88</u>	-22 319 457,36	<u>-49 809,59</u>	-20 906 533,29
Vakuutusmaksuvastuun muutos					
Vakuutusmaksuvastuun muutos		-135 192 299,91		-88 937 835,91	
Jälleenvakuuttajien osuus		<u>-219 538,87</u>	-135 411 838,78	<u>71 470,60</u>	-88 866 365,31
Liikekulut	3		-30 153 305,72		-32 681 921,56
Sijoitustoiminnan kulut	4		-61 452 471,75		-113 121 954,09
Sijoitusten arvonkorotuksen oikaisu	4		-371 860,31		-681 759,64
Muut vakuutustekniset kulut			<u>0,00</u>		<u>0,00</u>
Vakuutustekninen tulos			-372 395,68		-2 487 323,07

MUU KUIN VAKUUTUSTEKNINEN LASKELMA

Henkivakuutuksen tekninen tulos			-372 395,68		-2 487 323,07
Muut tuotot					
Konsernireservin vähennys		0,00		59 778,81	
Muut		<u>725 264,60</u>	725 264,60	<u>61 616,63</u>	121 395,44
Muut kulut					
Konserniliikkeen poisto		0,00		-491,50	
Muut		<u>-821 383,17</u>	-821 383,17	<u>-143 167,06</u>	-143 658,56
Osuus osakkuusyhtiöiden voitosta/tappiosta verojen jälkeen			-1 865 876,84		-678 047,31
Tuloverot varsinaisesta toiminnasta					
Tilikauden vero		-1 399 219,84		-919 226,94	
Aikaisempien tilikausien verot		-5 716,04		-1 710,46	
Laskennallisen veroveljan muutos		<u>102 019,25</u>	-1 302 916,63	<u>163 881,22</u>	-757 056,18
Voitto/tappio varsinaisesta toiminnasta			-3 637 307,72		-3 944 689,68
Voitto/tappio satunnaisten erien jälkeen			-3 637 307,72		-3 944 689,68
Tilinpäätössiirrot					
Poistoeron muutos		0,00		0,00	
Vapaaehtoisten varausten muutos		<u>0,00</u>	0,00	<u>0,00</u>	0,00
Vähemmistöosuus tilikauden tuloksesta			<u>776 239,89</u>		<u>151 332,55</u>
Tilikauden voitto/tappio			-2 861 067,83		-3 793 357,13

KESKINÄINEN HENKIVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA KONSERNI
TASE

Vastaavaa	31.12.2003		31.12.2002	
Aineettomat hyödykkeet				
Konserniliikearvo	9	0,00		0,00
Muut pitkävaikutteiset menot	9	<u>8 867 804,29</u>	8 867 804,29	<u>8 021 155,19</u> 8 021 155,19
Sijoitukset	5			
Kiinteistösijoitukset	6			
Kiinteistöt ja kiinteistöosakkeet		371 401 193,97	380 257 351,37	
Lainasaamiset omistusyhteisyrityksiltä		<u>402 743,92</u>	<u>514 588,89</u>	380 771 940,26
Sijoitukset saman konsernin yrityksissä ja omistusyhteisyrityksissä	7			
Osakkeet ja osuudet omistusyhteisyrityksissä		<u>5 473 618,54</u>	<u>7 312 361,53</u>	7 312 361,53
Muut sijoitukset				
Osakkeet ja osuudet		385 581 337,20	270 366 565,65	
Rahoitusmarkkinavälineet		1 089 945 213,23	1 101 379 584,82	
Kiinnelainasaamiset		38 345 635,63	28 939 194,82	
Muut lainasaamiset	8	31 218 117,58	12 636 587,24	
Talletukset		45 100 000,00	54 400 000,00	
Muut sijoitukset		<u>148 312,72</u>	<u>239 898,42</u>	1 467 961 830,95
Jälleenvakuutustalletesaamiset		<u>0,00</u>	1 967 616 172,79	<u>0,00</u> 1 856 046 132,75
Sijoitussidonnaisten vakuutusten katteena olevat sijoitukset	10		167 495 196,56	120 366 873,97
Saamiset	17			
Ensivakuutustoiminnasta				
Vakuutuksenottajilta		3 010 729,88	2 011 247,12	
Jälleenvakuutustoiminnasta		<u>493 696,67</u>	<u>555,90</u>	2 011 803,02
Muut saamiset		<u>5 805 380,76</u>	9 309 807,31	<u>5 243 480,33</u> 7 255 283,35
Muu omaisuus				
Aineelliset hyödykkeet				
Kalusto	9	1 962 235,48	2 178 525,81	
Muut aineelliset hyödykkeet		<u>49 860,01</u>	<u>57 954,84</u>	2 236 480,65
Rahat ja pankkisaamiset		10 046 327,39	4 242 161,79	
Muu omaisuus		<u>113 716,40</u>	12 172 139,28	<u>113 716,40</u> 6 592 358,84
Siirtosaamiset				
Korot ja vuokrat		28 774 188,74	30 216 818,87	
Muut siirtosaamiset		<u>4 162 041,34</u>	<u>32 936 230,08</u>	1 943 746,86 <u>32 160 565,73</u>
		<u>2 198 397 350,32</u>		<u>2 030 442 369,84</u>

KESKINÄINEN HENKIVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA KONSERNI

TASE

Vastattavaa		31.12.2003		31.12.2002	
Oma pääoma	11				
Pohjarahasto		4 482 208,24		4 482 208,24	
Takuupääoma		2 018 255,12		2 018 255,12	
Arvonkorotusrahasto		6 097 438,24		6 174 316,17	
Vapaat rahastot		5 896 888,26		5 553 543,25	
Vapaaehtoisista varauksista ja poistoerosta omaan pääomaan siirretty osuus		6 740 282,71		7 087 198,52	
Konsernin edellisten tilikausien voitto/tappio		-20 860 061,23		-17 065 874,72	
Konsernin tilikauden voitto/tappio		-2 861 067,83		-3 793 357,13	
Tilikauden voittoon sisältyvä osuus poistoeron ja vapaaehtoisten varausten muutoksesta		346 913,49	-2 514 154,34	347 515,48	-3 445 841,65
			1 860 857,00		4 803 804,93
Vähemmistöosuus			6 724 466,26		7 441 451,78
Tilinpäätössiirtojen kertymä	12				
Poistoero		0,00		0,00	
Vapaaehtoiset varaukset		0,00	0,00	0,00	0,00
Pääomalainat			22 000 000,00		21 864 430,44
Vakuutustekninen vastuuelka					
Vakuutusmaksuvastuu	13	1 514 779 402,50		1 424 971 961,59	
Jälleenvakuuttajien osuus		-4 030 518,17	1 510 748 884,33	-4 250 057,04	1 420 721 904,55
Korvausvastuu		453 812 812,67		431 542 975,19	
Jälleenvakuuttajien osuus		-589 558,05	453 223 254,62	-673 716,93	430 869 258,26
			1 963 972 138,95		1 851 591 162,81
Sijoitussidonnaisten vakuutusten vastuuelka					
Vakuutustekninen vastuuelka		164 417 141,00		119 066 821,00	
Jälleenvakuuttajien osuus		0,00	164 417 141,00	0,00	119 066 821,00
Jälleenvakuutustallettevelat			0,00		0,00
Velat	17				
Ensivakuutustoiminnasta		0,00		0,00	
Jälleenvakuutustoiminnasta		164 046,69		16 434,85	
Joukkovelkakirjalainat		0,00		0,00	
Lainat rahoituslaitoksilta	15	9 654 730,20		10 162 555,09	
Eläkelainat	15	0,00		0,00	
Laskennallinen verovelka	12/16	2 809 770,26		2 964 807,65	
Muut velat		17 173 644,53	29 802 191,68	8 488 558,84	21 632 356,43
Siirtovelat			9 620 555,43		4 042 342,45
			2 198 397 350,32		2 030 442 369,84

KESKINÄINEN HENKIVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA, KONSERNI

TULOSLASKELMAN LIITTEET

	2003		2002	
1. Vakuutusmaksutulo				
Ensivakuutus				
Henkivakuutus				
Sijoitussidonnainen yksilöllinen henkivakuutus	18 279 129,33		26 693 405,23	
Muu yksilöllinen henkivakuutus	68 147 094,46		129 301 875,76	
Muu kapitalisaatiosopimus	0,00		6 945 628,26	
Työntekijäin ryhmähenkivakuutus	3 489 487,10		4 864 247,49	
Muu ryhmähenkivakuutus	<u>8 436 276,30</u>	98 351 987,19	<u>7 381 675,89</u>	175 186 832,63
Eläkevakuutus				
Sijoitussidonnainen yksilöllinen eläkevakuutus	24 418 701,94		16 967 616,57	
Muu yksilöllinen eläkevakuutus	<u>72 006 431,49</u>	<u>96 425 133,43</u>	<u>72 475 995,16</u>	<u>89 443 611,73</u>
Jälleenvakuutus			<u>51 755,40</u>	<u>47 730,73</u>
Vakuutusmaksutulo ennen jälleenvakuuttajien osuutta			<u>194 828 876,02</u>	<u>264 678 175,09</u>
<i>Vakuutusmaksutulo ennen jälleenvakuuttajien osuutta</i>				
Jatkuvat vakuutusmaksut			176 205 152,39	176 587 945,36
Kertamaksut			<u>18 571 968,23</u>	<u>88 042 499,00</u>
Yhteensä			<u>194 777 120,62</u>	<u>264 630 444,36</u>
Vakuutusmaksut sopimuksista, jotka oikeuttavat hyvitykseen			152 079 289,35	220 969 422,56
Vakuutusmaksut sijoitussidonnaisesta vakuutuksesta			<u>42 697 831,27</u>	<u>43 661 021,80</u>
			<u>194 777 120,62</u>	<u>264 630 444,36</u>

KESKINÄINEN HENKIVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA KONSERNI

TULOSLASKELMAN LIITTEET

1.1. Henkivakuutuksen hyvitysten ja alennusten vaikutus tulokseen

2003

2002

Hyvitykset

Henkivakuutus

Sijoitussidonnainen yksilöllinen henkivakuutus	0,00			0,00	
Muu yksilöllinen henkivakuutus	1 715 230,00			304 790,50	
Muu kapitalisaatiosopimus	239 802,00			306 402,00	
Työntekijäin ryhmähenkivakuutus	0,00			0,00	
Muu ryhmähenkivakuutus	<u>143 700,00</u>	2 098 732,00		<u>314 909,00</u>	926 101,50

Eläkevakuutus

Muu yksilöllinen eläkevakuutus	5 335 504,00			174 192,00	
Muu yksilöllinen ryhmäeläkevakuutus	<u>2 999 998,00</u>	<u>8 335 502,00</u>	10 434 234,00	<u>-478 982,52</u>	<u>-304 790,52</u>
					621 310,98

Alennukset

Henkivakuutus

Sijoitussidonnainen yksilöllinen henkivakuutus		0,00			0,00
Muu yksilöllinen henkivakuutus		663 000,00			0,00
Muu kapitalisaatiosopimus		0,00			0,00
Työntekijäin ryhmähenkivakuutus		0,00			0,00
Muu ryhmähenkivakuutus		<u>402 282,00</u>	<u>1 065 282,00</u>		<u>351 085,53</u>

Yhteensä

		<u><u>11 499 516,00</u></u>		<u><u>351 085,53</u></u>	<u><u>351 085,53</u></u>
				<u><u>-478 982,52</u></u>	<u><u>972 396,51</u></u>

KESKINÄINEN HENKIVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA KONSERNI

TULOSLASKELMAN LIITTEET

2. Maksetut korvaukset ennen jälleenvakuuttajien osuutta

2003

2002

Ensivakuutus

Henkivakuutus

104 407 722,68

127 321 490,96

Eläkevakuutus

53 911 055,85 158 318 778,53

50 089 083,50 177 410 574,46

Jälleenvakuutus

0,00

20456,40

Maksetut korvaukset yhteensä

158 318 778,53

177 431 030,86

Josta:

Takaisinostot

14 158 597,12

14 441 836,81

Säästösummien takaisinmaksut

64 029 718,68

87 737 434,00

Muut

80 130 462,73 158 318 778,53

75 251 760,05 177 431 030,86

Sijoitussidonnaisten vakuutusten osuus maksetuista korvauksista

2 693 911,02

4 088 005,02

KESKINÄINEN HENKIVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA KONSERNI

TULOSLASKELMAN LIITTEET

3. Liikekulut sekä henkilöstöä ja toimielinten jäseniä koskevat liitetiedot

	2003	2002
3.1. Kokonaisliikekulut toimintoittain		
Maksetut korvaukset	3 590 066,60	2 974 823,04
Liikekulut	30 153 305,72	32 681 921,56
Sijoitustoiminnan hoitokulut	2 646 810,54	3 287 352,07
Muut kulut	821 383,17	143 658,56
<i>Yhteensä</i>	<u>37 211 566,03</u>	<u>39 087 755,23</u>

3.2. Tuloslaskelman erä liikekulut

Vakuutusten hankintamenot		
Ensivakuutuksen palkkiot	3 971 356,72	4 109 263,63
Tulevan jälleenvakuutuksen palkkiot ja voitto-osuudet	0,00	0,00
Muut vakuutusten hankintamenot	13 793 290,08	14 065 313,15
	<u>17 764 646,80</u>	<u>18 174 576,78</u>
Vakuutusten hoitokulut	7 086 816,58	8 697 524,51
Hallintokulut	5 836 933,11	6 095 086,77
Menevän jälleenvakuutuksen palkkiot ja voitto-osuudet	-535 090,77	-285 266,50
<i>Yhteensä</i>	<u>30 153 305,72</u>	<u>32 681 921,56</u>

3.3. Henkilöstöä ja toimielinten jäseniä koskevat liitetiedot

3.3.1. Henkilöstökulut

Palkat ja palkkiot	13 115 438,29	13 163 208,18
Eläkekulut	2 895 657,61	2 530 209,77
Muut henkilösivukulut	840 905,09	843 677,45
<i>Yhteensä</i>	<u>16 852 000,99</u>	<u>16 537 095,40</u>

3.3.2. Johdon palkat ja palkkiot, eläkesitoumukset, rahalainat ja niiden ehdot sekä vakuudet ja vastuusitoumukset

Toimitusjohtaja ja varatoimitusjohtaja		
Palkat ja palkkiot	261 331,00	268 580,00
Eläkesitoumukset	Eläkeiäksi on sovittu 60-63 vuotta.	
Annetut rahalainat ja niiden ehdot	Ei annettu rahalainoja	
Annetut vakuudet ja vastuusitoumukset	Ei annettu vakuuksia ja vastuusitoumuksia	
Hallitus ja hallituksen varajäsenet		
Palkat ja palkkiot	363 666,00	394 356,00
Eläkesitoumukset	Yhtiön työsuhhteessa oleville hallituksen jäsenille on eläkeiäksi sovittu 60-63 vuotta.	
Annetut rahalainat ja niiden ehdot	Ei annettu rahalainoja	
Annetut vakuudet ja vastuusitoumukset	Ei annettu vakuuksia ja vastuusitoumuksia	
Hallintoneuvosto		
Palkat ja palkkiot	75 050,00	64 669,00
Eläkesitoumukset	Ei eläkesitoumuksia.	
Annetut rahalainat ja niiden ehdot	Ei annettu rahalainoja	
Annetut vakuudet ja vastuusitoumukset	Ei annettu vakuuksia ja vastuusitoumuksia	

3.3.3. Henkilöstön keskimääräinen luku tilikauden aikana

Konttorihenkilöstö	2	2
Myyntihenkilöstö	-	-
Kiinteistöhenkilöstö	-	-

KESKINÄINEN HENKIVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA KONSERNI

TULOSLASKELMAN LIITTEET

4.1. Sijoitustoiminnan nettotuoton erittely

	2003		2002	
Sijoitustoiminnan tuotot				
Tuotot sijoituksista omistusyhteisyrityksiin				
Osinkotuotot	0,00		0,00	
Korkotuotot	246,30		5 600,07	
Muut tuotot	<u>0,00</u>	246,30	<u>0,00</u>	5 600,07
Tuotot kiinteistösijoituksista omistusyhteisyrityksiin				
Osinkotuotot	0,00		0,00	
Korkotuotot	28 192,04		64 768,75	
Muut tuotot	<u>0,00</u>	28 192,04	<u>0,00</u>	64 768,75
Tuotot kiinteistösijoituksista muihin yrityksiin				
Osinkotuotot	0,00		0,00	
Korkotuotot	47 902,10		43 987,71	
Muut tuotot	<u>49 025 610,94</u>	49 073 513,04	<u>46 689 719,15</u>	46 733 706,86
Tuotot muista sijoituksista				
Osinkotuotot	10 028 205,48		9 582 597,39	
Korkotuotot	78 789 381,21		66 685 000,28	
Muut tuotot	<u>1 817 585,34</u>	90 635 172,03	<u>2 357 635,92</u>	78 625 233,59
Yhteensä		139 737 123,41		125 429 309,27
Arvon alentumisten palautukset				
Myyntivoitot		44 330 988,49		7 897 998,99
Yhteensä		<u>27 831 679,60</u>		<u>23 956 956,90</u>
Yhteensä		211 899 791,50		157 284 265,16
Sijoitustoiminnan kulut				
Kulut kiinteistösijoituksista				
Omistusyhteisyritykset	0,00		0,00	
Muut yritykset	<u>-22 693 273,27</u>	-22 693 273,27	<u>-20 538 839,73</u>	-20 538 839,73
Kulut muista sijoituksista				
		-2 579 859,06		-2 969 382,84
Korkokulut ja muut vieraan pääoman kulut				
Omistusyhteisyritykset	-5 554,71		-19 183,79	
Muut	<u>-1 929 851,37</u>	-1 935 406,08	<u>-1 834 390,62</u>	-1 853 574,41
Yhteensä		<u>-27 208 538,41</u>		<u>-25 361 796,98</u>
Arvon alentumiset ja poistot				
Arvon alentumiset	-5 429 403,05		-63 868 765,83	
Rakennusten suunnitelmapoistot	<u>-10 556 914,72</u>	-15 986 317,77	<u>-10 040 364,57</u>	-73 909 130,40
Myyntitappiot				
		<u>-18 257 615,57</u>		<u>-13 851 026,71</u>
Yhteensä		-61 452 471,75		-113 121 954,09
Sijoitustoiminnan nettotuotto ennen arvonnkorotuksia ja niiden oikaisua				
		150 447 319,75		44 162 311,07
Sijoitusten arvonnkorotus	1 498 029,61		10 487 526,61	
Sijoitusten arvonnkorotuksen oikaisu	<u>-371 860,31</u>	1 126 169,30	<u>-681 759,64</u>	9 805 766,97
Sijoitustoiminnan nettotuotto tuloslaskelmassa		<u>151 573 489,05</u>		<u>53 968 078,04</u>
Osinkotuottoihin sisältyvä yhtiöveron hyvitys				
		985 499,39		673 393,11

KESKINÄINEN HENKIVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA KONSERNI

TULOSLASKELMAN LIITTEET

4.2. Sijoitusidonnaisten vakuutusten sijoitustoiminnan tuotot

2003

2002

Sijoitustoiminnan tuotot	2 033 535,43		690 451,72	
Sijoitustoiminnan kulut	<u>-2 525 224,12</u>		<u>-7 792 777,49</u>	
Sijoitustoiminnan nettotuotto ennen arvonkorotuksia ja niiden oikaisua sekä arvonalennuksia ja niiden palautuksia		-491 688,69		-7 102 325,77
Sijoitusten arvonkorotus	1 498 029,61		987 526,61	
Sijoitusten arvonkorotusten oikaisu	-371 860,31		-231 759,64	
Arvonalentumiset	-2 653,14		-15 321 866,77	
Arvonalentumisten palautukset	<u>10 186 413,10</u>	<u>11 309 929,26</u>	<u>1 852 964,45</u>	<u>-12 713 135,35</u>
Sijoitustoiminnan nettotuotto tuloslaskelmassa		<u>10 818 240,57</u>		<u>-19 815 461,12</u>

KESKINÄINEN HENKIVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA KONSERNI

TASEEN LIITTEET 31.12.2003

5. Sijoitusten käypä arvo ja arvostusero

Sijoitukset	2003 Jäljellä oleva hankintameno	2003 Kirjanpitoarvo	2003 Käypä arvo
Kiinteistösijoitukset			
Kiinteistöt	239 267 873,98	317 008 795,57	421 959 000,00
Kiinteistöosakkeet omistusyhteisyriyksissä	815 421,18	815 421,18	1 070 000,00
Muut kiinteistöosakkeet	53 217 070,11	53 576 977,22	73 127 000,00
Lainasaamiset omistusyhteisyriyksiltä	402 743,92	402 743,92	402 743,92
	<u>293 703 109,19</u>	<u>371 803 937,89</u>	<u>496 558 743,92</u>
Sijoitukset omistusyhteisyriyksissä			
Osakkeet ja osuudet	5 473 618,54	5 473 618,54	5 473 618,54
Muut sijoitukset			
Osakkeet ja osuudet	385 581 337,20	385 581 337,20	457 362 172,15
Rahoitusmarkkinavälineet	1 089 945 213,23	1 089 945 213,23	1 117 385 405,75
Kiinnelainasaamiset	38 345 635,63	38 345 635,63	38 345 635,63
Muut lainasaamiset	31 218 117,58	31 218 117,58	31 218 117,58
Talletukset	45 100 000,00	45 100 000,00	45 100 000,00
Muut sijoitukset	148 312,72	148 312,72	148 312,72
	<u>1 590 338 616,36</u>	<u>1 590 338 616,36</u>	<u>1 689 559 643,83</u>
	<u>1 889 515 344,09</u>	<u>1 967 616 172,79</u>	<u>2 191 592 006,29</u>
Rahoitusmarkkinavälineiden jäljellä oleva hankintameno sisältää			
Korkotuloiksi (+) tai niiden vähennykseksi (-) jaksotettua nimellisarvon ja hankintamenoerotusta	-3 397 129,17		
Indeksiin sidottujen lainojen tuottoa	0,00	<u>-3 397 129,17</u>	
Kirjanpitoarvo sisältää			
Tuloutettuja arvonkorotuksia		56 398 925,27	
Muita arvonkorotuksia		21 701 903,43	
		<u>78 100 828,70</u>	
Arvostusero (käyvän arvon ja kirjanpitoarvon erotus)			<u>223 975 833,50</u>

KESKINÄINEN HENKIVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA KONSERNI

TASEEN LIITTEET 31.12.2003

5. Sijoitusten käypä arvo ja arvostusero

Sijoitukset	2002 Jäljellä oleva hankintameno	2002 Kirjanpitoarvo	2002 Käypä arvo
Kiinteistösijoitukset			
Kiinteistöt	258 709 949,00	326 721 823,20	432 973 000,00
Kiinteistöosakkeet omistusyhteisyrityksissä	843 241,59	843 241,59	1 034 000,00
Muut kiinteistöosakkeet	52 342 387,47	52 692 286,58	75 137 000,00
Lainasaamiset omistusyhteisyrityksiltä	514 588,89	514 588,89	514 588,89
	<u>312 410 166,95</u>	<u>380 771 940,26</u>	<u>509 658 588,89</u>
Sijoitukset omistusyhteisyrityksissä			
Osakkeet ja osuudet	7 312 361,53	7 312 361,53	7 312 361,53
Muut sijoitukset			
Osakkeet ja osuudet	270 366 565,65	270 366 565,65	315 659 494,69
Rahoitusmarkkinavälineet	1 101 379 584,82	1 101 379 584,82	1 145 969 002,01
Kiinnelainasaamiset	28 939 194,82	28 939 194,82	28 939 194,82
Muut lainasaamiset	12 636 587,24	12 636 587,24	12 636 587,24
Talletukset	54 400 000,00	54 400 000,00	54 400 000,00
Muut sijoitukset	239 898,42	239 898,42	239 898,42
	<u>1 467 961 830,95</u>	<u>1 467 961 830,95</u>	<u>1 557 844 177,18</u>
	<u>1 787 684 359,44</u>	<u>1 856 046 132,75</u>	<u>2 074 815 127,60</u>
Rahoitusmarkkinavälineiden jäljellä oleva hankintameno sisältää			
Korkotuotoiksi (+) tai niiden vähennykseksi (-) jaksotettua nimellisarvon ja hankintameno erotusta	-907 704,86		
Indeksiin sidottujen lainojen tuottoa	0,00	-907 704,86	
Kirjanpitoarvo sisältää			
Tuloutettuja arvonkorotuksia		15 415 617,08	
Muita arvonkorotuksia		<u>52 946 156,23</u>	
		<u>68 361 773,31</u>	
Arvostusero (käyvän arvon ja kirjanpitoarvon erotus)			<u>218 768 994,85</u>

KESKINÄINEN HENKIVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA KONSERNI

TASEEN LIITTEET 31.12.2003

6. Kiinteistösijoitukset

Kiinteistösijoitusten muutokset:	2003 Kiinteistöt ja kiinteistöosakkeet	2003 Lainasaamiset omistusyhteisyrityksiltä
Hankintameno 1.1.	444 626 926,45	514 588,89
Edellisenä vuonna loppuun poistetut	-476 475,26	
Lisäykset	7 007 310,39	0,00
Vähennykset	-6 058 158,01	0,00
Siirrot erien välillä	-7 683 781,34	-111 844,97
Hankintameno 31.12.	437 415 822,23	402 743,92
Kertyneet poistot 1.1.	-89 562 619,46	
Edellisenä vuonna loppuun poistetut	476 475,26	
Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot	716 221,12	
Tilikauden poistot	-10 155 697,66	
Vähennykset	891 926,11	
Kertyneet poistot 31.12.	-97 633 694,63	
Arvonalentumiset 1.1.	-43 168 728,92	
Vähennysten ja siirtojen arvonalentumiset	-2 683 655,60	
Tilikauden arvonalentumiset	-1 495 930,91	
Arvonalentumisten palautukset	866 553,10	
Arvonalentumiset 31.12.	-46 481 762,33	
Arvonkorotukset 1.1.	68 361 773,31	
Lisäykset	0,00	
Vähennykset	-1 988 158,44	
Siirrot erien välillä	11 727 213,83	
Arvonkorotukset 31.12.	78 100 828,70	
Kirjanpitoarvo 31.12.	371 401 193,97	402 743,92

Omassa käytössä olevat kiinteistöt ja kiinteistöosakkeet

	2003
Jäljellä oleva hankintameno	6 796 586,21
Kirjanpitoarvo	7 949 198,01
Käypä arvo	18 910 000,00

KESKINÄINEN HENKIVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA KONSERNI

TASEEN LIITTEET 31.12.2003

7. Sijoitukset omistusyhteisyrityksissä

2003

Osakkeet ja osuudet omistusyhteisyrityksissä

Hankintameno 1.1.	7 312 361,53
Lisäykset	95 568,36
Vähennykset	-1 934 311,35
Siirrot erien välillä	0,00
Hankintameno 31.12.	<u>5 473 618,54</u>
Kirjanpitoarvo 31.12.	<u><u>5 473 618,54</u></u>

KESKINÄINEN HENKIVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA KONSERNI

TASEEN LIITTEET 31.12.2003

7.1. Sijoitukset omistusyhteisyrityksissä

Osakkeet ja osuudet

	Kotipaikka	Osuus osakkeista %	Oma pääoma	Tilikauden voitto/tappio
Tapiola Omaisuudenhoito Oy	Espoo	44,39	3 206 624,21	169 169,70
Tapiola Pankki Oy	Espoo	20,02	18 076 634,38	-9 367 276,01
Tieto-Tapiola Oy	Espoo	33,30	1 457 242,63	-120 845,40
Vakuutusneuvonta Aura	Espoo	33,33	10 798,80	182,39
Vakuutusneuvonta Pohja	Espoo	33,33	10 769,87	181,91
Yhteensä			22 762 069,89	-9 318 587,41

KESKINÄINEN HENKIVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA KONSERNI

TASEEN LIITTEET 31.12.2003

7.2. Muut sijoitukset

		Osuus osakkeista %	Kirjanpitoarvo	Käypä arvo
Amer-yhtymä Oyj	Suomi	0,61	4 216 602,07	5 072 292,75
Avenir	Suomi		1 500 000,00	1 629 425,14
Belton-Yhtiöt Oyj	Suomi	1,97	748 899,43	1 017 600,00
Bio Fund Ventures II Ky	Suomi		798 820,71	798 820,71
Bio Fund Ventures III Ky	Suomi		656 144,21	656 144,21
Citec Information Oy Ab	Suomi	4,57	618 754,69	618 754,69
Comptel Oyj	Suomi	0,32	692 860,00	692 860,00
Elcoteq Network Oyj	Suomi	0,37	965 386,20	1 534 080,00
Elisa Communications Oyj	Suomi	0,29	4 201 310,00	4 201 310,00
Eqvitec Technology Fund II Ky	Suomi		1 374 394,25	1 374 394,25
Eqvitec Technology Mezzanine Fund I A Ky	Suomi		1 068 261,64	1 068 261,64
Eqvitec Teknologiarahasto I Ky	Suomi		794 091,58	794 091,58
ESR eQ Arvonkasvattajat	Suomi		704 700,00	897 300,00
ESR eQ Pikkujäättiläiset	Suomi		745 888,83	1 857 114,00
Fibox Oy Ab	Suomi	3,73	1 965 944,02	1 965 944,02
Fingrid Oyj	Suomi	1,41	1 580 966,51	1 580 966,51
Finnair Oyj	Suomi	0,33	1 300 727,29	1 490 360,00
Fortum Oyj	Suomi	0,04	1 688 516,56	3 064 604,28
Henkivakuutus Oy Retro	Suomi	19,43	1 208 589,69	1 208 589,69
Huhtamäki Oyj	Suomi	0,50	3 775 823,14	4 676 870,00
Ilkka-Yhtymä Oyj	Suomi	1,41	663 512,98	1 355 516,40
Kemira Oyj	Suomi	0,46	3 205 238,16	5 272 520,00
Keskinäinen Vakuutusyhtiö Tapiola	Suomi		1 412 778,58	1 412 778,58
Kesko Oyj	Suomi	0,57	5 704 425,38	7 230 092,00
Lassila & Tikanoja Oyj	Suomi	2,86	6 568 001,49	12 443 750,00
Lännen Tehtaat Oyj	Suomi	3,34	2 025 742,55	2 404 050,00
MB Equity Fund III Ky	Suomi		744 692,91	744 692,91
MB Mezzanine Fund II Ky	Suomi		728 657,74	728 657,74
Metsä Tissue Oyj (ent. Metsä Acquisition Oy)	Suomi	5,16	8 000 000,00	8 000 000,00
M-real Oyj	Suomi	0,09	1 137 438,70	1 153 412,10
NetHawk Oyj	Suomi	2,07	1 513 358,16	1 513 358,16
Nokia Oyj	Suomi	0,01	7 355 542,74	9 117 150,00
Nokian Renkaat Oyj	Suomi	1,49	3 276 607,29	9 787 660,00
Outokumpu Oyj	Suomi	0,17	2 786 304,02	3 299 658,75
Perlos Oyj	Suomi	0,67	2 255 379,00	2 255 379,00
SanomaWSOY Oyj	Suomi	0,25	4 057 929,97	6 800 925,60
Satel Oy	Suomi	9,90	1 339 690,84	1 339 690,84
Seligson & Co Oyj	Suomi	11,64	1 155 234,86	1 155 234,86
Seligson APS Far East	Suomi		4 009 127,55	4 596 769,10
Seligson Global Brands	Suomi		790 209,39	790 209,39
Seligson Global Pharma	Suomi		725 584,17	725 584,17
Seligson Phoebus	Suomi		1 500 000,00	1 913 184,88
Seligson Topix Core 30	Suomi		1 232 422,78	1 232 422,78
Stockmann Oyj Abp	Suomi	0,39	3 106 941,78	3 770 257,50
Suomen SKV Oy	Suomi	10,29	1 794 228,80	1 794 228,80
Tamfelt Oyj Abp	Suomi	0,81	1 317 238,78	2 109 928,80
Tapiola Hyvinvointi	Suomi		4 564 821,17	4 564 821,17
Tapiola Instituutio	Suomi		8 752 058,58	8 752 058,58
Tapiola Kehitt. Markkinat	Suomi		4 929 866,50	5 172 173,77
Tapiola Korko	Suomi		7 635 874,12	8 841 000,37
Tapiola Rahamarkkina	Suomi		10 605 847,12	11 450 041,42
Tapiola Riskikorko	Suomi		36 540 562,72	41 360 247,57
Tapiola Tasapaino	Suomi		547 852,04	547 852,04
Tapiola Trendi	Suomi		5 084 553,43	5 084 553,43
Tapiola Tulevaisuus	Suomi		3 836 961,07	3 836 961,07
Tapiola USA	Suomi		5 519 445,39	5 519 445,39
Tapiola Ympäristö	Suomi		3 475 687,83	3 475 687,83
Tekla Oyj	Suomi	2,95	1 284 511,50	1 284 511,50
Tietoenator Oyj	Suomi	0,17	3 059 700,00	3 059 700,00

KESKINÄINEN HENKIVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA KONERNI

TASEEN LIITTEET 31.12.2003

7.2. Muut sijoitukset

		Osuus osakkeista %	Kirjanpitoarvo	Käypä arvo
UPM-Kymmene Oyj	Suomi	0,08	5 361 947,59	6 386 990,40
Uponor Oyj	Suomi	0,97	5 140 434,88	9 107 500,00
Vacon Oyj	Suomi	1,26	1 339 100,00	1 874 740,00
YIT-Yhtymä Oyj	Suomi	2,01	4 270 074,93	16 499 518,50
Yomi Oyj	Suomi	1,93	1 007 506,50	1 007 506,50
Adidas-Salomon AG	Saksa		3 421 087,40	4 244 100,00
Aventis SA	Ranska		6 848 477,12	8 111 520,00
Banco Popular Espanol	Espanja		1 207 193,66	1 248 720,00
Beru AG	Saksa		2 063 890,54	2 104 190,00
Biogen Idec Inc	Yhdysvallat		2 008 329,77	2 008 329,77
CA-AM Oblig Emergents	Ranska		3 106 148,60	4 916 198,72
Cap Gemini Sa	Ranska		2 165 415,00	2 165 415,00
Capman Equity VII A L.P	Iso-Britannia		987 000,00	987 000,00
Check Point Software Technologies Ltd	Yhdysvallat		2 976 864,61	2 976 864,61
Ciba Specialty Chemicals Inc.	Sveitsi		3 479 023,13	3 533 694,40
Diageo Plc	Iso-Britannia		1 043 165,19	1 568 601,38
E.On AG	Saksa		3 417 773,72	3 777 020,00
Eniro AB	Ruotsi		2 446 916,30	2 446 916,30
Heineken NV	Alankomaat		3 245 425,00	3 245 425,00
Hennes & Mauritz Ab	Ruotsi		1 429 552,21	1 468 942,73
Industri Kapital 2000 Limited Partnership	Iso-Britannia		5 200 413,96	5 200 413,96
Ing (L) Inv Emerging Mkts Equity	Luxemburg		3 610 138,31	3 610 138,31
Ing INTL Emerging Markets Debt	Luxemburg		3 255 318,58	3 782 534,43
JP FF - Europe Small Cap Fund	Luxemburg		3 003 181,74	3 527 294,47
Kerry Group Plc	Irlanti		4 024 437,31	4 134 005,00
Lloyds Tsb Group Plc	Iso-Britannia		3 839 794,78	3 839 794,78
Microsoft Corporation	Yhdysvallat		2 841 019,00	2 841 019,00
Modern Times Group	Ruotsi		1 802 476,10	1 835 352,42
Nestle SA	Sveitsi		1 249 566,73	1 249 566,73
Nordea AB	Ruotsi		1 978 914,24	2 782 400,00
Nordic Capital IV L.P.	Iso-Britannia		1 460 047,54	1 507 588,24
Novozymes A/S	Tanska		1 045 376,33	1 670 161,18
Observer Ab	Ruotsi		1 620 882,77	1 620 882,77
Orkla ASA	Norja		3 325 704,93	5 232 309,93
Pfizer Inc	Yhdysvallat		7 874 422,01	7 874 422,01
Publicis Groupe S.A.	Ranska		2 616 028,70	2 616 028,70
Reed Elsevier NV	Alankomaat		3 854 053,11	3 896 660,00
Rentokil Initial Plc	Iso-Britannia		4 094 451,47	4 094 451,47
Roche Holding AG	Sveitsi		6 301 960,97	6 301 960,97
Royal Dutch Petroleum Company NV	Alankomaat		5 896 856,58	6 086 080,00
Schibsted ASA	Norja		1 182 672,31	1 686 725,26
Securitas Ab	Ruotsi		3 610 792,96	3 610 792,96
Singulus Technologies AG	Saksa		3 856 030,00	3 856 030,00
SKF Ab	Ruotsi		3 693 797,73	4 485 352,42
Svenska Cellulosa AB	Ruotsi		4 036 984,27	4 507 136,57
Svenska Handelsbanken AB	Ruotsi		2 448 739,14	2 833 149,78
TeliaSonera AB	Ruotsi		3 657 756,48	4 068 692,64
Tomra Systems ASA	Norja		1 520 293,31	1 520 293,31
Total S.A.	Ranska		6 026 377,60	6 470 860,00
TPG NV	Alankomaat		2 302 680,00	2 302 680,00
Ubs Ag	Sveitsi		1 848 514,03	1 848 514,03
Unilever N.V.	Alankomaat		2 112 135,76	2 208 810,00
Walgreen Co	Yhdysvallat		3 141 675,02	3 226 096,59
Waters Corp	Yhdysvallat		1 076 452,89	1 076 452,89
Vestas Wind Systems A/S	Tanska		1 667 471,90	2 694 963,07
VNU NV	Alankomaat		3 527 240,40	3 527 240,40
Vodafone Airtouch Plc	Iso-Britannia		6 858 929,53	6 858 929,53
Muut			12 301 711,65	15 101 245,05

Muut sijoitukset, osakkeet ja osuudet yhteensä

385 581 337,20 457 362 172,15

KESKINÄINEN HENKIVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA KONSERNI

TASEEN LIITTEET 31.12.2003

8. Muut sijoitukset

	2003	2002
8.1. Muut lainasaamiset vakuuden mukaan eriteltynä		
Pankkitakaus	11 512,47	125 262,15
Vakuutuskirja	3 674 265,41	4 005 191,03
Muu vakuus	703 059,23	757 941,23
Jäljellä oleva hankintameno	<u>4 388 837,11</u>	<u>4 888 394,41</u>
Ei vakuudelliset jäljellä oleva hankintameno yhteensä	<u>26 829 280,47</u>	<u>7 748 192,83</u>
Muut lainasaamiset yhteensä	<u>31 218 117,58</u>	<u>12 636 587,24</u>
8.2. Pääomainojen yhteismäärä		
Muut lainasaamiset	936 571,43	648 000,00
Jäljellä oleva hankintameno yhteensä	<u>936 571,43</u>	<u>648 000,00</u>

KESKINÄINEN HENKIVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA KONSERNI

TASEEN LIITTEET 31.12.2003

9. Aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden muutokset

	2003 Aineettomat oikeudet ja pitkä- vaikutteiset menot	2003 Konserni- liikearvo	2003 Kalusto
Hankintameno 1.1.	13 226 594,25	-312,60	8 047 856,26
Edellisenä vuonna loppuun poistetut	-1 444 700,40	312,60	0,00
Lisäykset	2 646 280,35	0,00	323 861,74
Vähennykset	0,00	0,00	-12 493,98
Siirrot erien välillä	85 009,14	0,00	-7 771,96
Hankintameno 31.12.	14 513 183,34	0,00	8 351 452,06
Kertyneet poistot 1.1.	-5 205 439,06	312,60	-5 869 330,45
Edellisenä vuonna loppuun poistetut	1 444 700,40	-312,60	0,00
Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot	-86 868,11	0,00	9 684,63
Tilikauden poistot	-1 797 772,28	0,00	-529 570,76
Kertyneet poistot 31.12.	-5 645 379,05	0,00	-6 389 216,58
Kirjanpitoarvo 31.12.	8 867 804,29	0,00	1 962 235,48

KESKINÄINEN HENKIVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA KONSERNI

TASEEN LIITTEET 31.12.2003

10. SIOITUSSIDONNAISTEN VAKUUTUSTEN KATTEENA OLEVAT SIOITUKSET

	2003 Alkuperäinen hankintameno	2003 Käypä arvo (=kirjanpitoarvo)	2002 Alkuperäinen hankintameno	2002 Käypä arvo (=kirjanpitoarvo)
<i>Sijoitussidonnaisten vakuutusten katteena olevat sijoitukset</i>				
Osakkeet ja osuudet	171 810 581,82	162 489 423,79	138 669 716,87	118 038 629,58
Rahoitusmarkkinavälineet	0,00	0,00	0,00	0,00
Johdannaissopimukset	0,00	0,00	0,00	0,00
Talletukset ja muut sijoitukset	0,00	0,00	0,00	0,00
Saamiset vakuutusmaksunvälittäjiltä	616 442,95	616 442,95	439 351,48	439 351,48
Rahat ja pankkisaamiset	4 388 452,43	4 388 452,43	1 888 653,72	1 888 653,72
Kertyneet korot	877,39	877,39	239,19	239,19
<i>Yhteensä</i>	<u>176 816 354,59</u>	<u>167 495 196,56</u>	<u>140 997 961,26</u>	<u>120 366 873,97</u>
<i>Etukäteen hankitut sijoitukset</i>	<u>3 077 178,17</u>	<u>3 078 055,56</u>	<u>1 299 813,78</u>	<u>1 300 052,97</u>
Sijoitussidonnaisten vakuutusten vastuuvelkaa vastaavat sijoitukset	<u><u>173 739 176,42</u></u>	<u><u>164 417 141,00</u></u>	<u><u>139 698 147,48</u></u>	<u><u>119 066 821,00</u></u>

Rahat ja pankki- yms saamiset sisältävät tilinpäätöshetkellä voimassa olevien maksettujen vakuutusten nettomaksuja, joita ei vielä ole sijoitettu.

1 311 274,26

588 839,94

KESKINÄINEN HENKIVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA KONSERNI

TASEEN LIITTEET 31.12.2003

11.1. Oman pääoman muutokset	1.1.2003	Lisäykset	Vähennykset	31.12.2003
Pohjarahasto	4 482 208,24	0,00	0,00	4 482 208,24
Takuupääoma	2 018 255,12	0,00	0,00	2 018 255,12
Arvonkorotusrahasto	6 174 316,17	57 672,41	-134 550,34	6 097 438,24
Varmuusrahasto	5 467 875,49	348 345,01	0,00	5 816 220,50
Käyttörahaso	85 667,76	0,00	-5 000,00	80 667,76
Vapaaehtoisista varauksista ja poistoerosta omaan pääomaan siirretty osuus	7 087 198,52	0,00	-346 915,81	6 740 282,71
Konsernin edellisten tilikausien voitto/tappio	-17 065 874,72	826 127,79	-4 620 314,30	-20 860 061,23
Konsernin tilikauden voitto/tappio	-3 793 357,13	3 793 357,13	-2 861 067,83	-2 861 067,83
Tilikauden voittoon sisältyvä osuus poistoeron ja vapaaehtoisten varausten muutoksesta	347 515,48	346 913,49	-347 515,48	346 913,49
	<u>-3 445 841,65</u>	<u>4 140 270,62</u>	<u>-3 208 583,31</u>	<u>-2 514 154,34</u>
Oman pääoman muutokset yhteensä	<u>4 803 804,93</u>	<u>5 372 415,83</u>	<u>-8 315 363,76</u>	<u>1 860 857,00</u>

11.2. Arvonkorotusrahaston erittely

Arvonkorotusrahasto 1.1.	6 174 316,17
Lisäykset	57 672,41
Arvonkorotusten peruutukset	-134 550,34
Arvonkorotusrahasto 31.12.	<u>6 097 438,24</u>
Josta käyttöomaisuuteen liittyvää	6 097 438,24

11.3. Laskelma voitonjakokelpoisista varoista

Tilikauden voitto/tappio	-2 514 154,34
+ Muu vapaa oma pääoma tasanimikkeittäin	
Varmuusrahasto	5 816 220,50
Vararahasto	0,00
Käyttörahaso	80 667,76
Muut vapaat rahastot	0,00
Vapaaehtoisista varauksista ja poistoerosta omaan pääomaan siirretty osuus	<u>6 740 282,71</u>
Muu vapaa pääoma yhteensä	12 637 170,97
- Taseen osoittama tappio	-20 860 061,23
- Yhtiöjärjestyksen mukaan vararahastoon siirrettävä tai muutoin jakamatta jätettävä määrä	
- Muut jakokelvottomat erät	
- Määrä, joka konserniin kuuluvien yhteisöjen tilinpäätössiirroista on konsernitilinpäätöksessä merkitty omaan pääomaan	<u>-6 740 282,71</u>
Voitonjakokelpoiset varat yhteensä	<u><u>-17 477 327,31</u></u>

KESKINÄINEN HENKIVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA KONSERNI

TASEEN LIITTEET 31.12.2003

12. Tilinpäätössiirtojen kertymä ja konsernireservin muutokset

	2003	2002
Poistoero		
Kertynyt poistoero 1.1.	8 282 753,99	8 980 433,93
Lisäykset	6 382 265,68	4 949 150,84
Vähennykset	-6 856 725,13	-5 646 830,78
Kertynyt poistoero 31.12.	<u>7 808 294,54</u>	<u>8 282 753,99</u>
Vapaaehtoiset varaukset		
Luottotappiovaraus 1.1.	1 620 366,38	1 567 511,48
Lisäykset	220 260,79	68 135,21
Vähennykset	0,00	-15 280,31
Luottotappiovaraus 31.12.	<u>1 840 627,17</u>	<u>1 620 366,38</u>
Asuintalovaraus 1.1.	320 354,30	330 764,25
Lisäykset	0,00	72 659,75
Vähennykset	-280 413,04	-83 069,70
Asuintalovaraus 31.12.	<u>39 941,26</u>	<u>320 354,30</u>
Vapaaehtoiset varaukset yhteensä	<u>1 880 568,43</u>	<u>1 940 720,68</u>
Tilinpäätössiirtojen kertymä yhteensä	<u>9 688 862,97</u>	<u>10 223 474,67</u>
Jaettu		
Omaan pääomaan	-6 740 282,71	-7 087 198,52
Vähemmistöosuuteen	-138 810,00	-171 468,50
Laskennalliseen verovelkaan	-2 809 770,26	-2 964 807,65
	0,00	0,00
Verokanta	29 %	29 %
Konsernireservi		
Konsernireservi 1.1.	0,00	0,00
Lisäykset	0,00	0,00
Vähennykset	0,00	0,00
Konsernireservi 31.12.	<u><u>0,00</u></u>	<u><u>0,00</u></u>

KESKINÄINEN HENKIVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA KONSERNI

TASEEN LIITTEET 31.12.2003

13. Vakuutusmaksuvastuu

Henkivakuutuksen vakuutusmaksuvastuusta
vähennetyt aktivoidut hankintamenot
(zillmeeraus)

	2003	2002
Henkivakuutus	0,00	27 336,00
Eläkevakuutus	128 333,00	536 387,00
	<u>128 333,00</u>	<u>563 723,00</u>

14. Sijoitussidonnaisten vakuutusten vastuovelka

	2003	2002
Vakuutustekninen vastuovelka		
Vakuutusmaksuvastuu	164 417 141,00	119 032 282,00
Korvausvastuu	0,00	34 539,00
	<u>164 417 141,00</u>	<u>119 066 821,00</u>
Jälleenvakuuttajien osuus	0,00	0,00
Yhteensä	<u>164 417 141,00</u>	<u>119 066 821,00</u>

15. Velat, jotka erääntyvät maksettavaksi viiden vuoden tai sitä pitemmän ajan kuluttua

	2003	2002
Lainat rahoituslaitoksilta	9 654 730,20	10 162 555,09
Eläkelainat	0,00	0,00
	<u>9 654 730,20</u>	<u>10 162 555,09</u>

16. Laskennalliset verovelat

	2003	2002
Verotettavan tulon ja kirjanpidon tuloksen jaksotuserojen ja muiden väliaikaisten erojen perusteella laskettu verovelka	3 058 566,57	3 091 001,37
Arvostuseroista laskettu verovelka ei realisoidu lähitulevaisuudessa.	<u>3 058 566,57</u>	<u>3 091 001,37</u>

KESKINÄINEN HENKIVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA KONSERNI

TASEEN LIITTEET 31.12.2003

17. Saamiset ja velat

17.1 Saamisten erittely

Saamiset omistusyhteisyrityksiltä

Muut saamiset

2003

2002

43 437,91

10 726,12

43 437,91

10 726,12

17.2. Velkojen erittely

Velat omistusyhteisyrityksille

Muut velat

2003

2002

294 705,64

125 823,84

294 705,64

125 823,84

KESKINÄINEN HENKIVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA KONSERNI

TASEEN LIITTEET 31.12.2003

18. Vakuuksia ja vastuusitoumuksia koskevat taseen liitetiedot

	2003	2003	2002	2002
	Vakuudet/pantit/ takaukset yms sitoumukset	Velan määrä	Vakuudet/pantit/ takaukset yms sitoumukset	Velan määrä
18.1. Vakuudet				
Omien velkojen vakuudeksi				
Kiinteistökiinnitykset	27 820 659,00	7 927 670,07	18 103 139,00	5 904 624,85
Pantit, johdannaissopimusten vakuudeksi	0,00	0,00	0,00	0,00
Takaukset	0,00	0,00	0,00	0,00
	<u>27 820 659,00</u>	<u>7 927 670,07</u>	<u>18 103 139,00</u>	<u>5 904 624,85</u>
Saman konsernin yritysten velkojen vakuudeksi				
Kiinteistökiinnitykset	0,00		4 610 003,00	
Muiden yritysten velkojen vakuudeksi				
Kiinteistökiinnitykset	672,00		2 859 861,00	
	<u>672,00</u>		<u>2 859 861,00</u>	
18.2. Taseeseen sisällyttömät vastuusitoumukset ja vastuut				
Johdannaissopimukset				
2003				
Korkojohdannaiset				
<i>Termini- ja futuurisopimukset, suljetut</i>				
Kohde-etuus	0,00		4 200 000,00	
Käypä arvo	0,00		0,00	
<i>Optiosopimukset, avoimet</i>				
<i>Ostetut</i>				
Kohde-etuus	117 000 000,00		0,00	
Käypä arvo	456 300,00		0,00	
Valuuttajohdannaiset				
<i>Termini- ja futuurisopimukset, avoimet</i>				
Kohde-etuus	61 518 250,51		0,00	
Käypä arvo	2 644 980,42		0,00	
Arvonlisäverovastuut				
<i>Arvonlisäverotuksen ryhmäkisteröintiin liittyen</i>				
		Ryhmällä on verosaatavaa arvonlisäverotukseen liittyen		
<i>Arvonlisäverolain 33§:n mukainen vähennysten palautusvelvollisuus</i>				
	894 072,00		818 268,00	
Muut vastuusitoumukset				
Merkintäsitoumukset	19 680 261,09		19 544 667,34	

KESKINÄINEN HENKIVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA KONSERNI

TASEEN LIITTEET 31.12.2003

19. Lainojen erittelyt

19.1. Pääomalainat

Lainanantaja	Keskinäinen Vakuutusyhtiö Tapiola
Lainan määrä	22 000 000,00
Nostopvm	31.12.2003
Viimeinen takaisinmaksupvm	31.12.2013
Korko %	5,20
<i>Korko voidaan maksaa lainansaajan voitonjakokelpoisilla varoilla</i>	
Vakuus	ei vakuutta

19.2. Lähipiirilainat

Rahalainat vakuutusyhtiön tai vakuutusyhtiön konserniin kuuluvan yhteisön taikka vakuutusyhtiössä määräysvaltaa käyttävän yhteisön tai säätiön tai tällaisen yhteisön tai säätiön määräysvallassa olevan yhteisön tai säätiön toimitusjohtajalle, hallituksen tai hallintoneuvoston jäsenelle tai tilintarkastajalle

Yhtiö ei ole antanut otsikossa mainittua rahalainaa.

Rahalainat sille, jolla takuusuuden omistuksen nojalla voi olla vähintään 10 prosenttia vakuutusyhtiön takuusuuksista tai takuusuuksien tuottamasta äänimäärästä taikka vastaava omistus tai äänivalta vakuutusyhtiön kanssa samaan konserniin kuuluvassa yhteisössä

Yhtiö ei ole antanut otsikossa mainittua rahalainaa.

KESKINÄINEN HENKIVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA

EHDOTUS VOITON KÄYTTÄMISESTÄ

Hallitus ehdottaa, että tilikauden voitto 400.641,37 euroa siirretään varmuusrahastoon.

Mikäli hallituksen ehdotus voiton käyttämisestä hyväksytään, jakautuu yhtiön oma pääoma seuraavasti:

Pohjarahasto	4 482 208,24
Takuupääoma	2 018 255,12
Arvonkorotusrahasto	353 194,65
Varmuusrahasto	6 216 861,87
Käyttöraho	80 667,76
	<u>13 151 187,64</u>

Espoossa 8. päivänä maaliskuuta 2004

Asmo Kalpala

Juhani Heiskanen

Tom Liljeström

Jari Saine

Juha-Pekka Halmeenmäki
toimitusjohtaja

Tilintarkastuskertomus

Keskinäisen Henkivakuutusyhtiön Tapiolan osakkaille

Olemme tarkastaneet Keskinäisen Henkivakuutusyhtiön Tapiolan kirjanpidon, tilinpäätöksen ja hallinnon tilivuodelta 2003. Hallituksen ja toimitusjohtajan laatima tilinpäätös sisältää toimintakertomuksen sekä konsernin ja emoyhtiön tuloslaskelman, taseen ja liitetiedot. Suorittamamme tarkastuksen perusteella annamme lausunnon tilinpäätöksestä ja hallinnosta.

KHT Matti Nykänen on suorittanut valvontatilintarkastuksen, josta on annettu erillinen 17. maaliskuuta 2004 päivätty kertomus.

Tilintarkastus on suoritettu hyvän tilintarkastustavan mukaisesti. Kirjanpitoa sekä tilinpäätöksen laatimisperiaatteita, sisältöä ja esittämistapaa on tällöin tarkastettu riittävässä laajuudessa sen toteamiseksi, ettei tilinpäätös sisällä olennaisia virheitä tai puutteita. Hallinnon tarkastuksessa on selvitetty hallintoneuvoston ja hallituksen jäsenten sekä toimitusjohtajan toiminnan lainmukaisuutta vakuutusyhtiölain säännösten perusteella.

Lausuntonamme esitämme, että tilinpäätös, joka emoyhtiön osalta osoittaa voittoa 400 641,37 euroa, on laadittu kirjanpitolaain sekä tilinpäätöksen laatimista koskevien muiden säännösten ja määräysten mukaisesti. Tilinpäätös antaa kirjanpitolaissa tarkoitetulla tavalla oikeat ja riittävät tiedot konsernin sekä emoyhtiön toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta.

Tilinpäätös konsernitilinpäätöksineen voidaan vahvistaa sekä vastuuvapaus myöntää emoyhtiön hallintoneuvoston ja hallituksen jäsenille sekä toimitusjohtajalle tarkastamaltamme tilivuodelta.

Hallituksen esitys voiton käsittelystä on lainmukainen.

Espoossa 23. päivänä maaliskuuta 2004

Mauno Tervo
KHT

PricewaterhouseCoopers Oy
KHT-yhteisö
Matti Nykänen
KHT

Hallintoneuvoston lausunto

Perehdyttyään tilinpäätökseen, konsernitilinpäätökseen ja tilintarkastus kertomukseen vuodelta 2003 hallintoneuvosto ehdottaa, että tilinpäätös ja konsernitilinpäätös vahvistetaan ja hallituksen ehdotus voiton käyttämisestä hyväksytään.

Espoossa 25.3.2004

Tuula Entelä
hallintoneuvoston puheenjohtaja

TILINPÄÄTÖKSEN LAATIMISPERIAATTEET

Keskinäinen Henkivakuutusyhtiö Tapiolan tilinpäätös on laadittu kirjanpito-, osakeyhtiö- ja vakuutusyhtiölakien sekä vakuutusyhtiöitä valvovien viranomaisten päätöksiä, määräyksiä ja ohjeita noudattaen.

Aineettomien hyödykkeiden arvostus ja jaksotus

Muut pitkävaikutteiset menot

Muina pitkävaikutteisina menoina on aktivoitu huoneistojen peruseräparannusmenot sekä atk-järjestelmien suunnittelumenot. Ne esitetään taseessa suunnitelman mukaisilla poistoilla vähennetyn hankintamenon määräisinä.

Sijoitusten arvostus ja jaksotus

Kiinteistöt ja kiinteistöosakkeet sekä osakkeet ja osuudet

Rakennukset ja rakennelmat esitetään taseessa suunnitelman mukaisilla poistoilla vähennetyn hankintamenon määräisinä tai ne on kirjattu sitä alempaan käypään arvoon.

Kiinteistöosakkeet sekä osakkeet ja osuudet esitetään taseessa hankintamenon määräisinä tai ne on kirjattu sitä alempaan käypään arvoon.

Kiinteistöjen ja kiinteistöosakkeiden arvoihin on voitu tehdä arvonkorotus, mikäli niiden arvo on tilikauden päättyessä ollut pysyvästi alkuperäistä hankintamenoa olennaisesti suurempi. Sijoitusomaisuudeksi katsottavan kiinteistön tai kiinteistöosakkeen arvonkorotuksen vastaerä on tuloutettu tuloslaskelmassa vuodesta 1978 lähtien, ja sitä aikaisemmin tehdyt arvonkorotukset on kirjattu sidottuun omaan pääomaan arvonkorotusrahastoon. Käyttöomaisuudeksi katsottavan sijoituksen vastaerä on kirjattu sidottuun omaan pääomaan arvonkorotusrahastoon.

Sijoituksista aikaisemmin tehdyt arvonalennukset palautetaan käyvän arvon noustessa (tulosvaikutteisesti) enintään alkuperäiseen hankintamenoon saakka.

Osakkeet ja osuudet

Osakkeet ja osuudet esitetään taseessa hankintamenon määräisenä tai sitä alemman käyvän arvon määräisenä. Hankintameno lasketaan keskihintaa käyttäen. Osakkeisiin aiempina vuosina tehdyt arvonalennukset on palautettu osakkeiden arvoon siltä osin kuin käypä arvo ylittää kirjanpitoarvon.

Lainaksi annetut arvopaperit sisältyvät taseeseen. Tiedot lainaksi luovutetuista arvopapereista esitetään taseen liitetiedoissa.

Rahoitusmarkkinavälineet

Rahoitusmarkkinavälineitä ovat joukkovelkakirjalainat ja muut rahamarkkinainstrumentit. Rahoitusmarkkinavälineet esitetään taseessa hankintamenon määräisinä. Rahoitusmarkkinavälineiden nimellisarvon ja hankintahinnan erotus on jaksotettu korkotuotoiksi tai niiden vähennyksiksi rahoitusmarkkinavälineen juoksuaikana. Vastaerä on kirjattu rahoitusmarkkinavälineen hankintamenon lisäykseksi tai vähennykseksi. Korkotason vaihtelusta aiheutuvia arvonmuutoksia ei ole kirjattu. Muista syistä aiheutuneet arvonalennukset on kirjattu. Samoin on kirjattu arvonalennuksen palautukset, mikäli rahoitusmarkkinavälineen käypä arvo on myöhemmin noussut yli alennetun hankintamenon enintään alkuperäiseen hankintameno saakka.

Jäljellä oleva hankintameno lasketaan keskihintaa käyttäen.

Lainasaamiset, talletukset ja jälleenvakuutustalletesaamiset

Lainasaamiset, talletukset ja jälleenvakuutustalletesaamiset esitetään taseessa nimellisarvon tai tätä pysyvästi alemman todennäköisen arvon määräisenä.

Johdannaissopimukset

Johdannaissopimuksia käytetään pääasiassa sijoitussalkkujen suojaukseen.

Suojaamistarkoituksessa tehdyn johdannaissopimuksen käyvän arvon ja sitä alemman kirjanpitoarvon erotus kirjataan tuotoksi suojattavasta tase-erästä kuluksi kirjattuun määrään asti. Suojaavan johdannaisen negatiivinen arvo on jätetty kuluksi kirjaamatta siltä osin kuin suojattavan kohteen arvonnousu kattaa sen. Jos suojattavasta tase-erästä ei tuloslaskelmaan kirjata arvonnoususta, ei suojaavasta sopimuksesta kirjata arvostustuottoa tai -kuluja. Se osa suojaavan johdannaisen negatiivisesta arvonnoususta, joka ylittää suojattavan kohteen arvonnousun, kirjataan kuluksi.

Suojaamistarkoituksessa tehdyn johdannaissopimuksen arvostustulos huomioidaan täysimääräisenä kohde-etuuden arvostuksessa.

Ei-suojaavan johdannaissopimuksen käyvän arvon ja sitä korkeamman kirjanpitoarvon negatiivinen erotus kirjataan kuluksi. Realisoitumattomia tuottoja ei kirjata. Toimintapääomasta vähennetään ei-suojaavien johdannaissopimusten enimmäistappio, jonka määrittäminen tapahtuu noudattaen Vakuutusvalvontaviraston soveltamaa laskentatapaa.

Sijoitussidonnaisten vakuutusten katteena olevat sijoitukset

Sijoitussidonnaisten vakuutusten katteena olevat sijoitukset arvostetaan taseessa käypään arvoon.

Saamisten arvostus*Vakuutusmaksusaamiset*

Vakuutusmaksusaamiset esitetään taseessa enintään todennäköisen arvon määräisenä. Vakuutusmaksusaamisten nimellisarvosta on vähennetty kokemusperäinen raukeaminen, jolloin saadaan niiden todennäköinen arvo. Saaminen, josta ei todennäköisesti saada maksusuoritusta sen sijaan kirjataan luottotappioksi.

Ulkomaanrahamääräiset erät

Ulkomaanrahan määräiset saamiset ja velat on muutettu Suomen rahaksi Euroopan Keskuspankin tilinpäätöspäivänä julkaisemaan kurssiin. Muiden sijoitusten osalta on käytetty hankinta-ajankohdan kurssia tai sitä alempaa tilinpäätöspäivän kurssia.

Valuuttakurssierot on kohdistettu kyseisten tulojen ja menojen oikaisueriksi. Rahojen ja pankkisaamisten sekä talletusten valuuttakurssierot samoin kuin erät, joita ei ole voitu kohdistaa suoraan tulon tai menon oikaisuksi, on kirjattu sijoitustoiminnan valuuttakurssivoitoksi tai -tappioksi.

Poistot

Rakennusten ja niiden ainesosien, kaluston, aineettomien oikeuksien ja pitkävaikutteisten menojen hankintameno on aktivoitu ja se kirjataan vaikutusaikanaan suunnitelman mukaan poistoina kuluksi.

Arvioidut poistoajat ovat hyödykeryhmäkohtaisesti keskimäärin seuraavat:

Aineettomat hyödykkeet

Huoneistojen peruskorjaukset	10 v
Atk-järjestelmien suunnittelukustannukset	5 v

Kiinteistöt

Asuin-, toimisto- ja hotellirakennukset	40-50 v
Tavaratalo-, myymälä- ja rakennukset	30-40 v
Teollisuus-, varasto ym. rakennukset	20-30 v
Rakennusten ainesosat 25 %:n menojäännöspoisto	

Kalusto

Konttorikoneet, -kalusto yms. 25 %:n menojäännöspoisto

Rakennusten olennaisten perusparannusten vaikutus pitoaikaan arvioidaan erikseen.

Tuloutettujen arvonkorotusten osalta on tehty poistot kyseisen erän pitoajan mukaan.

Kirjanpidossa tehtyjen kokonaispoistojen ja suunnitelman mukaisten poistojen kertynyt erotus merkitään taseen vastattaviin erään "Varaukset, kertynyt poistoero" ja tilikauden aikainen poistoeron lisäys tai vähennys esitetään tuloslaskelmassa erikseen.

Varaukset

Kertynyt poistoero

Ks. kohta "Poistot"

Vapaaehtoiset varaukset

Kirjanpito- ja verolainsäädännön perusteella on tehty tulosvaikutteisia varauksia.

Luottotappiovaraus

Luottotappiovaraus ei saa ylittää 1 prosenttia vakuutusyhtiön muiden saamisten kuin vakuutusmaksusaamisten määrästä.

Välittömät verot

Tuloslaskelmassa välittömät verot on esitetty suoriteperusteisesti.

Laskennalliset verovelat/-saamiset

Verotettavan tulon ja kirjanpidon tuloksen välisiin jaksotuseroihin ja muihin väliaikaisiin eroihin liittyvät laskennalliset verovelat/-saamiset esitetään tilinpäätöksen liitetiedoissa. Liitetiedoissa esitetään arvostuseroista laskettu laskennallinen verovelka, jonka toteutumista pidetään todennäköisenä seuraavan kolmen vuoden aikana.

Muut velat

Muut velat kuin vakuutustekninen vastuovelka merkitään taseeseen nimellisarvoon.

Sijoitusten käypien arvojen määrittäminen*Kiinteistösijoitukset*

Kiinteistöjen ja kiinteistöosakkeiden arvoina käytetään niiden markkinaperusteisia käypiä arvoja. Liike- ja toimistokohteiden käyvät arvot määritetään yleisen arviointitavan mukaisesti pääsääntöisesti tuottoarvomenetelmällä, tai kauppa-arvomenetelmällä, mikäli vertailuaineisto on edustava. Asuntokohteiden käyvät arvot määritetään kauppa-arvomenetelmällä. Erikoiskohteiden arvot määritetään kohteeseen parhaiten soveltuvalla arviointimenetelmällä. Arvonmäärityksen tekee vakuutusvalvontaviraston edellyttämällä tavalla joko kiinteistöyksikön asiantuntijat tai ulkopuolinen arvioitsija.

Osakesijoitukset ja rahoitusmarkkinavälineet

Noteerattujen arvopapereiden sekä sellaisten arvopapereiden, joille on olemassa markkinat, käypänä arvona on käytetty vuoden viimeisintä kaupantekokurssia tai sen puuttuessa ostokurssia. Muiden sijoitusten osalta on käypänä arvona käytetty todennäköistä luovutushintaa, kirjanpitoarvoa tai substanssiin pohjautuvaa arvoa. Pääomarahastojen käypänä arvona on käytetty hankintamenoa tai hallinnointiyhtiön ilmoittamaa arviota rahaston käyvästä arvosta, mikäli se on alempi.

Lainasaamiset, talletukset ja jälleenvakuutustalletesaamiset

Lainasaamisten, talletusten ja jälleenvakuutustalletesaamisten käypänä arvona on käytetty nimellisarvoa ottaen huomioon mahdollinen luottotappiovaaran edellyttämä nimellisarvon alentaminen todennäköiseen arvoon.

Selostus henkilökunnan eläketurvasta ja eläkemenojen jaksottamisesta

Henkilöstön lakisääteinen eläketurva on järjestetty TEL -perusvakuutuksella Keskinäisessä Eläkevakuutusyhtiössä Tapiolassa ja lisäeläketurva pääosin TEL:n mukaisena lisäeläkevakuutuksena Keskinäisessä Eläkevakuutusyhtiössä Tapiolassa ja pieneltä osin Yritysten Henkivakuutus Oy Tapiolassa.

Eläkevakuutusmaksut on kirjattu kuluksi suoriteperusteisesti.

Zillmerointiperusteet*Yksilöllinen henkivakuutus*

Zillmerointia ei sovelleta.

Yksilöllinen eläkevakuutus

Joustavamaksuisissa yksilöllisissä eläkevakuutuksissa vakuutusmaksuvastuusta vähennetään aktivoituja hankintamenoja viiden ensimmäisen vakuutusvuoden aikana, kuitenkin korkeintaan vakuutuksen maksuajan. Jos vakuutus on alkanut vuonna 1996, vähennys on ensimmäisenä vakuutusvuonna 20 % vakuutuksen bruttovuosimaksusta. Jos vakuutus on alkanut 1.1.1997 jälkeen, vähennys on ensimmäisenä vakuutusvuonna 10 % vakuutuksen bruttovuosimaksusta. Seuraavina vuosina vähennys pienenee tasasuuruksella määrällä. Vähennys tehdään tilivuoden päättyessä voimassaolevista vakuutuksista.

Zillmerointia ei kuitenkaan sovelleta sijoitussidonnaisessa eläkevakuutuksessa eikä siihen liittyvässä ylijäämän jakoon osallisessa eläkevakuutuksessa

Ryhmähenkivakuutus

Zillmerointia ei sovelleta.

Vastuuvelan laskentaan käytetty laskuperustekorko

Vastuuvelkaa laskettaessa on käytetty ennen 1.1.1999 myönnettyissä vakuutuksissa 4,5 %:n laskuperustekorkoa seuraavia poikkeuksia lukuun ottamatta:

- yksilöllisen henkivakuutuksen vakuutusehtojen muuttamisesta aiheutuvaa vakuutusmaksuvastuun täydennysvarausta laskettaessa ei käytetä laskuperustekorkoa
- yksilöllisen henkivakuutuksen vakuutusmaksuvastuuseen tehtäviä lisäsumma- ja maksunalennusvarauksia laskettaessa ei käytetä laskuperustekorkoa
- yksilöllisen henki- ja eläkevakuutuksen vakuutusmaksuvastuuseen tehtäviä tulevien lisäetujen varauksia laskettaessa ei käytetä laskuperustekorkoa

Vakuutuksissa, jotka on myönnetty 1.1.1999 ja 31.12.2002 välisenä aikana, on käytetty 3,5 % laskuperustekorkoa. Laskuperustekorkoa 2,5 % on käytetty 1.1.2003 alkaen myönnettyissä vakuutuksissa.

Asiakashyvituspoliitikka ja vakavaraisuustavoitteet

Keskinäisessä henkivakuutusyhtiössä vakavaraisuuden kartuttamiseen käytettävät varat kertyvät täysimääräisesti vakuutuksenottajan hyväksi, koska he ovat myös yhtiön omistajia.

Vakavaraisuustavoite

Henki-Tapiola tavoittelee sellaista määrällistä ja laadullista vakavaraisuutta, että se mahdollistaa pitkällä aikavälillä kilpailukykyisen ja vakaan tuoton maksamisen asiakkaiden vakuutussäästöille.

Vakavaraisuustavoite määrätään ottaen huomioon valvontaviranomaisten asettamat vakavaraisuusrajat, yhtiön vakuutuskannan luonne, sijoituksiin liittyvät pitemmän aikavälin riskit ja yhtiön vakavaraisuuden vahvistamiseksi käytettävissä olevat muut keinot. Tavoitteen mukainen vakavaraisuus takaa Henki-Tapiolan pysyvän riittävällä todennäköisyydellä vapaan asiakashyvituspoliitikan sallivien vakavaraisuusrajojen sisällä eli antaa Henki-Tapiolalle useiksi vuosiksi eteenpäin mahdollisuuden määrätä vapaasti asiakashyvitöksensä.

Hyvityspoliitikka

Yhtiön ylijäämä käytetään pääosin asiakashyvitukseen ja vakavaraisuuden vahvistamiseen vähäisen määrän mennessä voitonjakoon. Asiakashyvitöksiä määritettäessä pyritään varmistamaan asiakkaiden varoille vakaa ja reaalinen kokonaistuotto joka muodostuu laskuperustekorosta ja annettavista asiakashyvitöksistä.

Vakuutuksille annettavat hyvitykset jaetaan oikeudenmukaisesti erityyppisille vakuutuksille siten, että jaossa otetaan huomioon vakuutusten pituus ja luonne, vakuutuksissa sovellettava laskuperustekorko, vakuutusten tuottama ylijäämä sekä vakuutuksille annettavien hyvitysten ehdollisuus ja luonne.

Konsernitilinpäätös

Vakuutusyhtiölain mukaan konsernitilinpäätökseen yhdistellään sellaiset osakeyhtiöt ja muut niihin rinnastettavat yhtiöt, joiden äänivallasta emoyhtiö omistaa suoraan tai välillisesti yli puolet. Konserniin kuuluvat yhtiöt ja konsernirakenne on kerrottu toimintakertomuksessa.

Konsernitilinpäätös on laadittu emoyhtiön ja tytäryhtiöiden tuloslaskelmien, taseiden ja liitetietojen

6(6)

yhdistelminä, joista on eliminoitu yhtiöiden väliset saamiset ja velat, tuotot ja kulut, voitonjako, konsernin sisäiset myyntivoitot/-tappiot sekä keskinäinen omistus. Konsernin sisäinen osakeomistus on eliminoitu hankintamenomenetelmää käyttäen. Vähemmistön osuus omasta pääomasta ja tuloksesta esitetään erikseen tuloslaskelmassa ja taseessa. Tilikauden aikana hankitut tytäryhtiöt yhdistellään hankintahetkestä lähtien ja myydyt tytäryhtiöt luovutushetkeen saakka.

Osakkuusyrietykset eli yritykset, joiden äänivallasta konserni omistaa 20 - 50 % on yhdistelty konsernitilinpäätökseen pääomaosuusmenetelmällä. Ei keskinäiset kiinteistöosakkuusyhteisöt on yhdistelty konsernitilinpäätökseen osakkuusyhteisöinä.

Vapaaehtoisten varausten ja poistoeron muutos on jaettu laskennallisen verovelan muutokseen ja tulokseen. Vastaavat tase-erät on jaettu laskennalliseen verovelkaan ja omaan pääomaan vähemmistöosuus huomioiden. Omaan pääomaan siirretty osuus ei ole vakuutusyhtiölain mukaan jakokelpoista omaa pääomaa.

Tytäryhtiöosakkeiden arvonkorotukset on asunto- ja kiinteistöyhtiöiden osalta kohdistettu konsernissa tytäryhtiöiden kiinteistöjen arvonkorotuksiksi.

Eliminoinnin yhteydessä muodostunut konserniaktiiva on pääsääntöisesti kohdistettu tytäryhtiön ao. omaisuuserille, erien käypä arvo huomioon ottaen, ja konserniaktiiva poistetaan suunnitelman mukaan kuten vastaava erä. Kohdistamaton konserniliikearvo esitetään taseen vastaavissa aineettomissa hyödykkeissä omana eränään ja se poistetaan suunnitelman mukaan viidessä vuodessa. Konsernireservi esitetään taseen vastattavissa omana eränään ja se tuloutetaan enimmillään viidessä vuodessa.

Konsernin sisäistä ensivakuutusliikettä ei ole eliminoitu.